

ข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาการเกษตร
รายสินค้าของจังหวัดสระบุรี

เผือกนอมน

กลุ่มสารสนเทศการเกษตร
สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระบุรี
กันยายน 2567

คำนำ

จังหวัดสระบุรี ตั้งอยู่ภาคกลางของประเทศไทย ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเทพมหานคร ลักษณะพื้นที่เป็นบริเวณลุ่มน้ำที่ราบภาคกลางร่วมกับอีกส่วนหนึ่งของทิวเขา สภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดสระบุรี นับว่าเป็นทำเลแห่งการเพาะปลูก ตอนเหนือ ตะวันออก และตอนกลางของจังหวัดเป็นพื้นที่ราบเหมาะในการทำนา แม่น้ำที่สำคัญมีเพียงสายเดียว คือ แม่น้ำป่าสัก ซึ่งนับว่าเป็นเส้นเลือดใหญ่ของจังหวัดสระบุรี เป็นแหล่งน้ำสำคัญสำหรับการเกษตรและประโยชน์อย่างอื่น ประชากรส่วนมากของจังหวัดสระบุรีประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีพืชเศรษฐกิจสำคัญของจังหวัด ได้แก่ ข้าวนาปี ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน และมันสำปะหลัง

นอกจากนี้ ยังมี “เผือกหอม” เป็นสินค้าทางการเกษตรที่สำคัญของอำเภอบ้านหมอและพื้นที่ใกล้เคียงมานานกว่า 70 ปี โดยเริ่มจากมีเกษตรกรกลุ่มหนึ่งนำเผือกหอมมาปลูกแทนแตงโมที่เกิดโรคระบาด ผลผลิตของเผือกหอมที่ได้มีคุณภาพดีและมีกลิ่นหอมมากกว่าแหล่งที่มาของพันธุ์เผือกหอมที่นำมาปลูก เกษตรกรจึงหันมาปลูกเผือกหอมในอำเภอบ้านหมอกันมากขึ้น และขยายพื้นที่ไปยังอำเภอหนองโดนและอำเภอดอนพุด ซึ่งมีภูมิศาสตร์แบบเดียวกันเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

ด้วยความหอมที่เป็นเอกลักษณ์มากกว่าเผือกหอมจากพื้นที่อื่น ๆ จึงทำให้ผู้คนนิยม และเรียกเผือกหอมของอำเภอบ้านหมอ อำเภอหนองโดน และอำเภอดอนพุดว่า “เผือกหอมบ้านหมอ” ปัจจุบันเกษตรกรยังคงปลูกเผือกหอมสลับกับการทำนา นอกจากนี้ “เผือกหอมบ้านหมอ” ยังได้ชื่อว่าเป็นเผือกหอมที่มีคุณภาพดีที่สุดในประเทศ จนมีบริษัทแปรรูปอาหารระดับประเทศเลือกใช้เผือกหอมบ้านหมอเป็นวัตถุดิบเพียงแห่งเดียวในการผลิต ด้วยคุณภาพและคุณลักษณะพิเศษดังกล่าวทำให้เผือกหอมบ้านหมอเป็นที่ต้องการของตลาดเป็นอย่างมาก และมีชื่อเสียงแพร่หลายจนถึงปัจจุบัน

เอกสารเล่มนี้ คณะผู้จัดทำได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแหล่งความรู้ที่เกี่ยวกับการปลูกเผือกหอม โดยเน้นการส่งเสริม การพัฒนาและเพิ่มศักยภาพด้านกระบวนการผลิต ตลอดจนการยกระดับการผลิต เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการเพิ่มมูลค่าสินค้าเผือกให้เป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) เผือกหอมบ้านหมอ อีกทั้งมุ่งหวังให้เกษตรกรผู้ปลูกเผือกหอม ได้ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาด้านการเกษตรได้อีกด้วย

คณะผู้จัดทำหวังว่า เอกสารเรื่อง ข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาการเกษตรรายสินค้าของจังหวัดสระบุรี “เผือกหอมบ้านหมอ” เล่มนี้ จะเป็นสื่อที่อำนวยความสะดวกต่อการค้นคว้าหาความรู้ และเป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้สนใจสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในด้านเกษตรต่อไป

คณะผู้จัดทำ

กันยายน 2567

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับเหือกหอม	1
1.1 แหล่งปลูกเหือกหอม	1
1.2 สภาพดินฟ้าอากาศที่เหมาะสม	1
1.3 ลักษณะทั่วไป	1
1.4 การจำแนกพันธุ์เหือก	2
1.5 การขยายพันธุ์เหือก	4
1.6 ฤดูปลูก	4
1.7 การปลูกเหือก	4
1.8 การเก็บรักษา	8
1.9 โรคเหือกที่สำคัญ	9
บทที่ 2 เหือกหอม พืชหลังนา สร้างรายได้งามของคนบ้านหมอ สระบุรี	11
2.1 ที่มาและความสำคัญ	11
2.2 วิธีการปลูกเหือกในนา	12
2.3 การให้ปุ๋ยและการบำรุงต้นเหือก	13
2.4 การแปรรูปผลิตภัณฑ์	13
บทที่ 3 สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ “เหือกหอมบ้านหมอ”	15
3.1 บทนำ เหือกหอมบ้านหมอ	15
3.2 ขั้นตอนการดำเนินงานตามระบบควบคุมภายในสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ “เหือกหอมบ้านหมอ”	15
3.3 แนวทางการปฏิบัติงานของผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เหือกหอมบ้านหมอ	21
3.3.1 คำนิยาม	21
3.3.2 ขอบเขตพื้นที่การผลิต	21
3.3.3 ลักษณะพิเศษของเหือกหอมบ้านหมอ	22
3.4 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับระบบการผลิต	22
3.5 กระบวนการผลิต	22
3.6 การบรรจุหีบห่อ	24
3.7 การตรวจสอบ	27
3.8 การขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูก ผู้รวบรวม ผู้บรรจุ และผู้จำหน่าย	27
3.9 การตรวจประเมินคุณภาพสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เหือกหอมบ้านหมอ	27
3.10 แผนการควบคุมตรวจสอบสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เหือกหอมบ้านหมอ	39

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก	45
1. ต้นทุนการผลิตเผือกหอม/ไร่	46
2. ราคาขายพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ และเผือก	47
3. เผือก สินค้าเด่น/สินค้า GI	47
4. เผือก สินค้า OTOP 10 อันดับแรกของจังหวัด	48
5. ปริมาณผลผลิต (ตัน) จังหวัดสระบุรี สินค้า เผือกหอมบ้านหมอ ปี 2566	49
6. ปริมาณผลผลิต (ตัน) จังหวัดสระบุรี สินค้า เผือก ปี 2566	49
7. ประโยชน์ของเผือก	50
เอกสารอ้างอิง	51

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบพันธุ์เผือกที่มีการปลูกในประเทศไทย	3
ตารางที่ 2 ข้อกำหนดและเกณฑ์ของกระบวนการผลิตสินค้าเผือกหอมบ้านหมอ	22-24
ตารางที่ 3 ราคาขายพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ และเผือก	47
ตารางที่ 4 เผือก สินค้า OTOP 10 อันดับแรกของจังหวัด	48
ตารางที่ 5 ปริมาณผลผลิต (ตัน) จังหวัดสระบุรี สินค้า เผือกหอมบ้านหมอ ปี 2566	49
ตารางที่ 6 ปริมาณผลผลิต (ตัน) จังหวัดสระบุรี สินค้า เผือก ปี 2566	49

บทที่ 1

ข้อมูลเกี่ยวกับเผือกหอม

ความเป็นมาและความสำคัญของเผือกหอมในประเทศไทย

1.1 แหล่งปลูกเผือกหอม

เผือก เป็นพืชเศรษฐกิจระดับท้องถิ่นที่สำคัญอีกพืชหนึ่ง คนไทยนิยมบริโภคเผือก เพราะมีกลิ่นหอมและรสชาติดี เป็นพืชหัวที่เป็นพืชอาหารที่สำคัญอีกชนิดหนึ่ง หัวเผือกจะมีส่วนประกอบเป็นพวกแป้งและแร่ธาตุต่าง ๆ ส่วนใบประกอบไปด้วยโปรตีนและแร่ธาตุ ซึ่งใบเผือกสามารถนำไปใช้เป็นอาหารสัตว์ได้อีกด้วย และมีเผือกบางประเภทที่ใช้ใบสำหรับบริโภคซึ่งหัวจะมีขนาดเล็กไม่เหมาะต่อการบริโภค ปัจจุบันเผือกกำลังเป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ เช่น ออสเตรเลีย ฮองกง ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ และมาเลเซีย

ประเทศไทยมีการปลูกเผือกอยู่ทั่วไปทุกภาคของประเทศ มีพื้นที่ปลูกเผือกทั้งประเทศปีละประมาณ 25,000 - 30,000 ไร่ ผลผลิตประมาณ 45,000 - 65,000 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 2 - 2.5 ตันต่อไร่ ส่วนจังหวัดที่เป็นแหล่งปลูกที่สำคัญ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ นครสวรรค์ พิษณุโลก นครราชสีมา สุรินทร์ สระบุรี อุทัยธานี สิงห์บุรี ปราชญ์บุรี นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์ ราชบุรี สุพรรณบุรี ชุมพร และสุราษฎร์ธานี

1.2 สภาพดินฟ้าอากาศที่เหมาะสม

เผือกเป็นพืชหัวที่มีต้นคล้ายบอนมีความต้องการน้ำ หรือความชื้นในการเจริญเติบโตค่อนข้างสูง เผือกจึงชอบดินอุดมสมบูรณ์ และสามารถอุ้มน้ำไว้ได้มาก สามารถปลูกได้ทั่วประเทศทุกภาคของประเทศไทยในแหล่งที่มีระบบน้ำชลประทานดีจะสามารถปลูกเผือกได้ตลอดปี ส่วนในแหล่งที่มีน้ำจำกัดควรปลูกเผือกในช่วงฤดูฝนเท่านั้น เผือกปลูกได้ที่ลุ่มและดอน สภาพไร่ ที่ราบสูงไหล่เขาและปลูกได้ในดินหลายชนิด ยกเว้นดินลูกรัง ดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกเผือกมากที่สุด คือ ดินร่วนปนทราย มีอินทรีย์วัตถุสูง หน้าดินลึก ระบายน้ำดี โดยปกติจะใส่ปุ๋ยอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมักจำนวนมากก่อนปลูก โดยหว่านและไถกลบก่อนปลูก 2 - 3 เดือน และเพิ่มปุ๋ยไนโตรเจน (N) และโปแตสเซียม (K) ระหว่างพืชเจริญเติบโตจะให้ผลดี ค่าความเป็นกรดเป็นด่างของดิน (pH) ระหว่าง 5.5 - 6.5 อุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตประมาณ 21 - 27 องศาเซลเซียส โดยทั่วไปจะปลูกเผือกในระดับความสูงไม่เกิน 1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเล

1.3 ลักษณะทั่วไป

ลำต้น เผือกเป็นพืชหัวที่มีลำต้นใต้ดินสะสมอาหารเรียกว่า “หัว” ซึ่งเกิดจากการขยายของลำต้นใต้ดินพร้อมกับความยาวของปล้องลดลง เมื่อหัวมีขนาดใหญ่จะมีรากช่วยดึงหัวให้ลึกลงในดินที่ปลายรากเหล่านี้จะพองโตขึ้นเป็นหัวย่อยที่มีขนาดเล็ก หรือ เรียกว่า “ลูกเผือก” ซึ่งจะทำหน้าที่ช่วยยึดลำต้นช่วยดูดน้ำและแร่ธาตุ และสามารถใช้เป็นส่วนที่ขยายพันธุ์ได้ต่อไป

ใบ ใบเผือกมีรูปร่างคล้ายหูช้าง หรือคล้ายหัวใจ ขนาดใบกว้างประมาณ 25 - 30 เซนติเมตร ยาว 35 - 45 เซนติเมตร ก้านใบยาว 45 - 150 เซนติเมตร เผือกต้นหนึ่งจะมีก้านใบประมาณ 12 - 18 ก้าน สีของก้านใบลักษณะใบและขอบใบจะแตกต่างกันไปตามพันธุ์ เช่น ก้านใบจะมีสีเขียวอ่อนเขียวเข้ม ม่วง หรือมีจุดสีม่วง ขอบใบเรียบหรือเป็นคลื่น ปลายใบอาจแหลมหรือมน ตัวใบอาจจะหนาและเป็นมัน หรือบางและด้าน เป็นต้น

ดอก จะมีลักษณะเป็นดอกช่อ มีดอกย่อยเกาะติดกับก้านดอกเดียวกัน ดอกย่อยจะเริ่มบานจากดอกที่อยู่ล่างสุดขึ้นไปทางปลายช่อ ไม่มีก้านดอกย่อย ดอกจะเกาะติดกับก้านดอกเดี่ยว ซึ่งลักษณะยาวและมีจานหุ้มช่อดอกไว้ ช่อดอกมีขนาดยาว 10 - 15 เซนติเมตร จำนวนช่อดอกประมาณ 5 - 15 ช่อ ต่อต้น ช่อดอกมีก้านยาว 15 - 30 เซนติเมตร ดอกเผือกมีสีขาวครีม และสีเหลืองอ่อนแตกต่างกันไปตามพันธุ์ บางพันธุ์ออกดอกง่ายแต่บางพันธุ์ออกดอกยาก เผือกที่ปลูกในประเทศไทยส่วนใหญ่จะไม่ออกดอก

ผล ผลของเผือกมีขนาดเล็ก เป็นผลเล็ก ๆ เกาะกลุ่มอยู่ในก้านดอกเดียวกัน ผลมีสีเขียวเปลือกบาง เนื้อผลอวบน้ำ เมื่อแก่มีสีน้ำตาลดำภายในผลจะมีเมล็ดเล็ก ๆ อยู่เป็นจำนวนมาก

1.4 การจำแนกพันธุ์เผือก

ประเทศไทยมีเผือกมากมายหลายพันธุ์ ศูนย์วิจัยพืชสวนพิจิตรได้รวบรวมพันธุ์เผือกจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศประมาณ 50 พันธุ์ สามารถจำแนกพันธุ์เผือกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1. จำแนกเผือกตามกลิ่นของหัว มี 2 ประเภท คือ

1.1 เผือกหอม เผือกชนิดนี้เวลาต้มหรือประกอบอาหารจะมีกลิ่นหอม ได้แก่ เผือกหอมเชียงใหม่ พันธุ์พจ.016 พจ.08 และพจ.019 เป็นต้น

1.2 เผือกชนิดไม่หอม เผือกชนิดนี้เวลาต้ม หรือประกอบอาหารจะไม่มีการมีกลิ่นหอม อย่างไรก็ตามเผือกชนิดนี้บางพันธุ์ถึงแม้จะไม่มีการมีกลิ่นหอมแต่ก็มีข้อดีตรงที่มีลักษณะเนื้อเหนียวแน่นน่ารับประทานเช่นกัน ได้แก่ เผือกพันธุ์พจ.06 พจ.025 และพจ.012 เป็นต้น

2. การจำแนกเผือกตามสีของเนื้อ มี 2 ประเภท คือ

1.1 เผือกเนื้อสีขาวหรือสีครีม เผือกชนิดนี้เมื่อผ่าดูเนื้อในจะพบว่า มีสีขาว หรือสีขาวครีม ได้แก่ เผือกพันธุ์พจ.06 พจ.07 พจ.025 พจ.014 (เผือกบราซิล) พันธุ์ศรีปาลาวิ (อินเดีย) และพันธุ์ศรีรัศมี (อินเดีย) เป็นต้น

1.2 เผือกเนื้อสีขาวปนม่วง เผือกชนิดนี้เมื่อผ่าหัวดูเนื้อ จะพบว่ามีสีขาวลายม่วงปะปนอยู่ซึ่งจะมีสีม่วงมากหรือน้อยแตกต่างกันในแต่ละพันธุ์ ได้แก่ เผือกหอมเชียงใหม่ พันธุ์พจ.016 พจ.08 พจ.05 และพจ.020 เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีการจำแนกเผือกตามจำนวนหัวขนาดใหญ่ต่อต้น คือเป็นหัวใหญ่หนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งหัวต่อต้น จำแนกตามการแตกกอ เช่น แตกกอน้อย (3 - 10 ต้น) ปานกลาง (10 - 20 ต้น) และมาก (มากกว่า 20 ต้นขึ้นไป)

เผือกหอมเชียงใหม่

เผือกพันธุ์พิจิตร 1 (พจ.016)

เปรียบเทียบพันธุ์เผือกที่มีการปลูกในประเทศไทย

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบพันธุ์เผือกที่มีการปลูกในประเทศไทย

พันธุ์	ใบ	การแตกกอ (จำนวนหัว)	สีเนื้อ	กลิ่น	ผลผลิต (ตัน/ไร่)	% แป้ง	% น้ำตาล	หมายเหตุ
1. เผือกหอมเชียงใหม่	รูปหัวใจ ก้านใบเขียว ปลายก้านสีม่วง จุดกลางใบสีม่วง	มาก หัวใหญ่ 1 หัว หัวเล็ก 20 - 30 หัว หัวเล็กอยู่ใกล้ต้นแม่	ขาวปน ม่วง	หอม	4	14.0	2.2	-
2. พจ.016 (พิจิตร)	รูปหัวใจ ก้านใบเขียว ปลายก้านสีม่วง จุดกลางใบสีม่วง	ปานกลาง หัวใหญ่ 1 หัว หัวเล็ก 15 - 18 หัว หัวเล็กอยู่ห่างต้นแม่	ขาวปน ม่วง	หอม	4 - 6	23.0	2.6	เหมาะสำหรับ อุตสาหกรรม แปรรูป
3. พจ.06	รูปหัวใจ ก้านใบสีเขียว เข้มตลอดทั้งก้าน ไม่มีจุดสีม่วงอยู่กลางใบ	ปานกลาง หัวใหญ่ 3 - 4 หัว หัวเล็ก 10 - 15 หัว หัวเล็กอยู่ห่างต้นแม่	ขาวเนื้อ เหนียว แน่น	ไม่ หอม	4 - 7	10.8	2.4	ทนโรค และแมลง ค่อนข้างทน แล้ง
4. พจ.025	รูปหัวใจก้านใบเขียวเข้ม ทั้งก้าน ไม่มีจุดกลางใบ	ปานกลาง หัวใหญ่ 3 - 4 หัว หัวเล็ก 15 - 18 หัว	ขาวเนื้อ เหนียว แน่น	ไม่ หอม	4 - 7	10.0	2.3	ทนโรค และแมลง ค่อนข้างทน แล้ง
5. พจ.08	รูปหัวใจ ก้านใบสีเขียว ปลายก้านใบสีม่วง จุดกลางใบสีม่วง	มาก หัวใหญ่ 1 หัว หัวเล็ก 30 - 40 หัว	ขาวปน ม่วง	หอม	4	16.0	1.4	-
6. พจ.05	รูปหัวใจ ก้านใบสีเขียว ปลายก้านใบสีม่วง จุดกลางใบสีม่วง ต้นสูง	มาก หัวใหญ่ 1 หัว หัวกลาง/หัวเล็ก 20 - 25 หัว	ขาวปน ม่วง	หอม	4 - 4.5	19.0	2.2	เหมาะสำหรับ อุตสาหกรรม แปรรูป

หมายเหตุ : รวบรวมพันธุ์โดยศูนย์วิจัยพืชสวนพิจิตร

1.5 การขยายพันธุ์เหือก

เหือกเป็นพืชหัวที่สามารถขยายพันธุ์ได้หลายวิธี ดังนี้

1. การเพาะเมล็ด เป็นวิธีที่ง่ายแต่ใช้เวลานานกว่าจะย้ายปลูกลงแปลงได้ ในประเทศไทยเหือกแต่ละพันธุ์มีการออกดอกและติดเมล็ดน้อย เกษตรกรไม่นิยมขยายพันธุ์โดยวิธีนี้

2. การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ เป็นวิธีการขยายพันธุ์เหือกที่ปลอดภัยจากเชื้อที่ติดมากับต้นพันธุ์ ได้เป็นปริมาณครั้งละมาก ๆ แต่ต้นทุนการผลิตสูง เกษตรกรยังไม่นิยมขยายพันธุ์โดยวิธีนี้

3. การขยายพันธุ์โดยใช้หน่อ เป็นส่วนที่แตกออกมาเป็นต้นเหือกขนาดเล็กอยู่รอบ ๆ ต้นใหญ่ เมื่อแตกออกจากต้นใหญ่หรือต้นแม่แล้วสามารถนำไปปลงแปลงได้โดยไม่ต้องเสียเวลาไปเพาะชำ

4. การขยายพันธุ์โดยใช้หัวพันธุ์ หรือที่เกษตรกรเรียกว่า ลูกซอหรือลูกเหือก ซึ่งเป็นหัวขนาดเล็กที่อยู่รอบ ๆ หัวเหือกขนาดใหญ่ วิธีนี้เป็นวิธีที่นิยมทั่วไปทั้งประเทศไทยและต่างประเทศ แต่ในการปลูกแต่ละครั้งควรเลือกเหือกที่มีขนาดปานกลางไม่เล็กหรือใหญ่เกินไป หัวพันธุ์ที่มีขนาดสม่ำเสมอจะทำให้เหือกที่ปลูกแต่ละต้นลงหัวในเวลาใกล้เคียงกัน เก็บเกี่ยวได้พร้อมกัน และที่สำคัญจะทำให้ไม่มีหัวขนาดเล็กและแตกต่างกันมาก

1.6 ฤดูปลูก

ประเทศไทยสามารถปลูกเหือกได้ทั่วประเทศและทุกฤดูกาลตลอดทั้งปี ซึ่งถ้าเป็นแหล่งที่มีน้ำชลประทานดีอยู่แล้ว เกษตรกรจะปลูกเหือกเมื่อไรก็ได้ แต่โดยทั่วไปเกษตรกรนิยมปลูกเหือกในต้นฤดูฝนในเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน และฤดูแล้งช่วงหลังการให้น้ำเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์

ฤดูฝน ปลูกมากในสภาพพื้นที่ดอน อาศัยน้ำฝน มีบางท้องที่ปลูกในสภาพพื้นที่ลุ่ม หรือที่นา

ฤดูแล้ง ปลูกหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว หากเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้วภายในเดือนธันวาคมจะปลูกฝักก่อนการปลูกเหือกในเขตชลประทานจะสามารถปลูกเหือกได้ตลอดทั้งปี

1.7 การปลูกเหือก

เหือกสามารถปลูกได้หลายลักษณะตามสภาพพื้นที่ ดังนี้

1. การปลูกเหือกในสภาพไร่ เป็นการปลูกเหือกในสภาพที่ดอนทั่ว ๆ ไป เช่น ตามไหล่เขา พื้นที่ไร่ต่าง ๆ การปลูกเหือกที่ดอนควรปลูกในฤดูฝน เริ่มปลูกเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน ถ้ามีแหล่งน้ำสามารถให้น้ำเหือกได้ก็สามารถปลูกได้ตลอดปี

1.1. การเตรียมดิน ก่อนการปลูกเหือก 1 - 2 เดือน ใช้แทรกเตอร์ไถดะด้วยผาน 3 หรือ 4 ตากไว้ระยะหนึ่งแล้วไถแปรเพื่อย่อยดิน ถ้าบริเวณดินปลูกดังกล่าวเป็นดินที่มีกรดสูง หรือเป็นดินเปรี้ยวควรหว่านปูนขาวรวมทั้งปุ๋ยคอก หรืออินทรีย์วัตถุ ก่อนดำเนินการไถเตรียมดิน หลังจากไถแปรเรียบร้อยแล้วให้เตรียมหลุมกว้าง 30 - 40 เซนติเมตร เล็ก 20 - 30 เซนติเมตร ระยะปลูกระหว่างต้น 50 เซนติเมตร ระยะห่างแถว 1 เมตร ถ้ามีปุ๋ยคอกให้ใส่ปุ๋ยคอกรองกันหลุมก่อนปลูก

1.2 การเตรียมพันธุ์ การเตรียมพันธุ์เหือกบนที่ดอน ใช้หัวพันธุ์เหือกที่มีขนาดใกล้เคียงกันโดยเฉลี่ยหัวพันธุ์มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 3 เซนติเมตร ไม่จำเป็นต้องเพาะเหือกให้แตกหน่อก่อนการปลูกทำการปลูกโดยฝังลงไป ในหลุมที่เตรียมไว้ได้เลย พื้นที่ 1 ไร่ จะให้หัวพันธุ์เหือก 100 - 200 กิโลกรัม การปลูกเหือกบนที่ดอนบางแห่งอาจมีปลวกชุกชุม หรือมีแมลงใต้ดินมาก ควรใช้สารเคมีคาร์โบฟูแรน (ฟูราดาน) รองกันหลุมก่อนปลูก

1.3 การปลูก การปลูกโดยใช้รถแทรกเตอร์ยกร่องใช้ระยะระหว่างร่องประมาณ 1 เมตรปลูกโดยวางหัวเผือกลงในร่องระยะระหว่างต้น 50 เซนติเมตร นำดินบางส่วนจากสันร่องกลับหัวพันธุ์ จากนั้นคอยพูนโคนเมื่อเผือกเจริญเติบโตขึ้น เนื่องจากหัวเผือกก็คือลำต้นใต้ดินที่ขยายออกเพื่อสะสมอาหารจึงเจริญขึ้นบนมากกว่าลงหัวลึกลงไป จึงต้องคอยพูนโคนอยู่เสมอจนในที่สุดสันร่องเดิมเมื่อเริ่มปลูกกลายเป็นร่องทางเดิน

1.4 การให้น้ำ เผือกเป็นพืชที่ขึ้นได้ดีในดินที่มีความชุ่มชื้น ฉะนั้นการปลูกเผือกในที่ดอนนอกจากจะอาศัยน้ำฝนและต้องมีแหล่งน้ำที่ให้ความชุ่มชื้นเผือกอยู่เสมอ ซึ่งถ้าปลูกเผือกไม่มากควรรดน้ำด้วยสายยาง แต่ถ้าปลูกมากกว่า 10 ไร่ขึ้นไป ควรให้น้ำแบบสปริงเกอร์แบบเคลื่อนย้ายได้ชั่วโมงละ 3 - 5 ไร่

1.5 การใส่ปุ๋ย ควรใส่ปุ๋ย 3 ครั้ง ครั้งที่ 1 ก่อนปลูกรอกันหลุมด้วยปุ๋ยคอกอัตรา 1 - 3 กำมือต่อต้น และปุ๋ย 18 - 6 - 6 อัตรา 50 - 100 กิโลกรัม/ไร่ ต่อจากนั้นใส่ครั้งที่ 2 เมื่ออายุ 2 เดือน ใช้สูตร 18 - 6 - 6 หรือ 15 - 15 - 15 อัตรา 50 กิโลกรัม/ไร่ และครั้งที่ 3 - 4 เดือน ใช้สูตร 13 - 13 - 21 อัตรา 50 กิโลกรัม/ไร่ จะทำให้เผือกมีน้ำหนักหัวดี ในการใส่ปุ๋ยแต่ละครั้งควรจะพรวนดินและรดน้ำให้ชุ่มชื้นอยู่เสมอ รากเผือกจะได้ดูดซับปุ๋ยไปใช้ประโยชน์ได้สะดวก

1.6 การกำจัดวัชพืช และการพูนโคน ในระยะ 1 - 3 เดือนแรกต้นเผือกยังเล็กควรมีการถากหญ้าหรือใช้สารกำจัดวัชพืช พร้อมทั้งพรวนดิน โคนต้นเดือนละ 1 ครั้ง เมื่อดันเผือกโตใบคลุมแปลงมากแล้วไม่จำเป็นต้องกำจัดวัชพืชอีกจนกว่าจะเก็บเกี่ยว

1.7 การคลุมแปลง ในแหล่งปลูกเผือกที่มีเศษเหลือของพืช เช่น ฟางข้าว เปลือกถั่ว และหญ้าคา เป็นต้น ควรนำมาคลุมแปลงปลูกเผือก เพื่อช่วยรักษาความชุ่มชื้นและอุณหภูมิ อีกทั้งยังเป็นการป้องกันวัชพืช และการแตกหน่อของเผือกบางส่วนได้อีกด้วย สำหรับประเทศญี่ปุ่น จะใช้พลาสติกสีดำเป็นวัสดุคลุมแปลงเผือก การใช้วัสดุคลุมแปลงปลูกเผือกจะทำให้เผือกมีผลผลิตสูงขึ้น 18 - 20%

1.8 การเก็บเกี่ยว เมื่อเผือกมีอายุได้ 5 - 6 เดือน สังเกตเห็นใบเผือกจะเล็กลง ใบเผือกใบล่าง ๆ จะมีสีเหลืองเหลือใบยอด 2 - 3 ใบ จึงสามารถขุดเก็บเกี่ยวผลผลิตได้

สำหรับการเก็บเกี่ยวผลผลิตเผือกในที่ดอนที่ประเทศญี่ปุ่นนั้น เริ่มแรกจะใช้เครื่องตัดหญ้าแบบสะพายหลังตัดต้นเผือกเหลือแต่ตอสูงกว่าพื้นดินประมาณ 1 คืบ แล้วใช้แทรกเตอร์ที่ออกแบบในการเก็บเกี่ยวเผือกโดยเฉพาะสามารถเก็บเกี่ยวเผือกได้รวดเร็ววันละหลายไร่ และประหยัดแรงงานในการเก็บเกี่ยวกว่าการใช้แรงงานคนชุดมาก คาดว่าในวันข้างหน้าการเก็บเกี่ยวเผือกในที่ดอนของไทยจะพัฒนาเป็นการใช้รถแทรกเตอร์เก็บเกี่ยวต่อไป

2. การปลูกเผือกริมร่องสวน เป็นการปลูกเผือกบนร่องผัก หรือริมคันนา หรือริมร่องสวน การปลูกเผือกแบบนี้ส่วนมากจะเป็นแหล่งที่เกษตรกรนิยมปลูกผักร่องสวนอยู่แล้ว เช่น นครปฐม ราชบุรี สมุทรสาคร และสุพรรณบุรี เป็นต้น

2.1 การเตรียมดิน ใช้พั่วแห้งดินสาดไถขึ้นทำฐานรองมีลักษณะคล้ายคันนาไปตามร่องสวน หรือร่องปลูกผัก เตรียมหลุมปลูกโดยมีระยะระหว่างต้น 50 เซนติเมตร

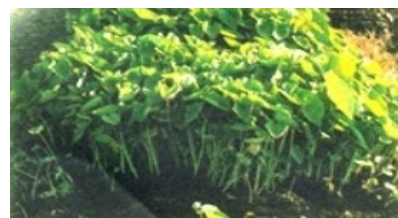
2.2 การเตรียมพันธุ์ นำหัวพันธุ์เผือกที่มีขนาดเท่า ๆ กันไปเพาะชำในแปลงเพาะชำ โดยมีขี้เถ้ากลบเป็นวัสดุเพาะชำ วิธีการเตรียมแปลงเพาะชำให้ไถพรวนดิน 1 ครั้ง เพื่อปรับดินให้เรียบสม่ำเสมอ ปูขี้เถ้ากลบหนาประมาณ 1 - 2 นิ้ว จากนั้นนำลูกเผือกมาวางเรียงบนขี้เถ้ากลบให้เต็มแปลงแล้วใช้ขี้เถ้ากลบทับบาง ๆ รดน้ำให้ชุ่มอยู่เสมอทุกวัน จนกล้าเผือกมีอายุประมาณ 2 - 3 สัปดาห์ โดยจะมีใบแตกออกมา 2 - 3 ใบ สูงประมาณ 20 - 25 เซนติเมตร ก็สามารถย้ายปลูกได้ พื้นที่ปลูกเผือก 1 ไร่ จะใช้พันธุ์เผือกประมาณ 100 - 200 กิโลกรัม

นำลูกเผือกวางเรียงบนขี้เถ้ากลบ

โรยขี้เถ้ากลบบาง ๆ หากมีฟางใช้คลุมทับอีกชั้น

แปลงกล้าเผือกพร้อมย้ายปลูกได้

2.3 การปลูก นำลูกเผือกที่งอกแล้ว 2 - 3 ใบ มาปลูกในหลุมห่างกันประมาณ 50 เซนติเมตร ปลูกหลุมละ 1 ต้น

การปลูกเผือกริมร่องสวนระยะต้น 50 เซนติเมตร

การปลูกเผือกบนหลังร่องฝักระยะปลูก 100x50 เซนติเมตร

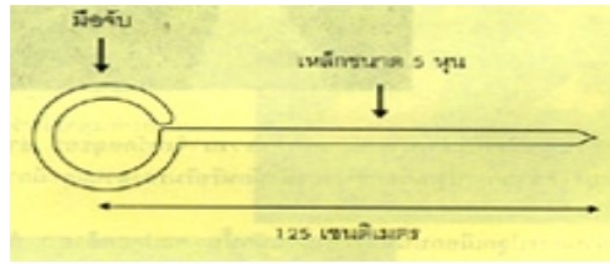
การปลูกเผือกริมคันนาของเกษตรกรชาวนาจังหวัดอยุธยา อ่างทอง และสุพรรณบุรี คล้ายการปลูกเผือกข้างร่องพืชผักหรือริมร่องสวนและมีการดูแลรักษาคล้ายกัน ส่วนการปลูกเผือกบนหลังร่องสวนฝัคนั้น จะปลูกคล้าย ๆ กับการปลูกเผือกบนที่ดอนโดยใช้ระยะปลูกระหว่างต้น 50 เซนติเมตร ระหว่างแถว 100 เซนติเมตร (1 เมตร) การรดน้ำจะเหมือนการรดน้ำผักแบบร่องทั่วไป ส่วนการดูแลรักษาอื่น ๆ ก็เหมือนการปลูกเผือกในที่ดอน

2.4 การใส่ปุ๋ย ควรใส่ปุ๋ย 3 ครั้ง เช่นเดียวกับการปลูกเผือกที่ดอนโดยใช้สูตรปุ๋ย และอัตราเดียวกัน สำหรับวิธีการใส่ปุ๋ยนั้นใส่โดยการเจาะหลุมระหว่างต้นหยอดปุ๋ยลงไป แล้วกลบด้วยดินโคลน

2.5 การกำจัดวัชพืช กลบโคนต้นและการตัดแต่งหน่อ หลังจากปลูกเผือกได้ 1 เดือน ควรมีการกำจัดวัชพืชและกลบโคนด้วยดินโคลนทุกเดือนและถ้าพบว่าเผือกมีการแตกหน่อมากเกินไปควรใช้เสียมแซะหน่อข้างออกให้หมด เผือกจะมีการลงหัวได้ขนาดใหญ่ขึ้น

2.6 การเก็บเกี่ยวผลผลิต หลังจากปลูกเผือกได้ 5 - 6 เดือน ใบเผือกจะเล็กลง ใบหนาขึ้น ใบช่วงล่างจะเป็นสีเหลือง และเริ่มเหี่ยวเหลืองใบยอด 2-3 ใบ ให้ขุ่นโดยใช้เหล็กปลายแหลมขนาด 5 หุน ยาว 1 เมตร 25 เซนติเมตร มีห่วงกลมทำเป็นมือถือ แหวงเหล็กแหลมลงไปใต้โคนเผือก อย่านำชีดโคนเผือกมากนักเพราะก้านเหล็กจะถูกหัวเผือกเสียหายได้ เมื่อแหงเหล็กแหลมลงไปแล้ว ก็โน้มก้านเหล็กเอียงทำมุมกับพื้นดิน 45 องศา

หมุนเหล็กคว้านรอบโคนต้นเผือกเป็นครึ่งวงกลมทั้ง 2 ด้าน ของต้น แล้วดึงเอาหัวเผือกขึ้นมา ผู้ที่มีความชำนาญในการใช้เหล็กแหลมจะสามารถคว้านหัวเผือกขึ้นมาได้รวดเร็วมาก

เครื่องขุดเผือก

3. การปลูกเผือกในนา เป็นการปลูกในพื้นที่นาเช่นปลูกหลังฤดูการทำนา เป็นพื้นที่ที่มีระบบน้ำชลประทานดี เช่น จังหวัดสระบุรี สิงห์บุรี และนครสวรรค์ เป็นต้น

3.1 การเตรียมดิน หลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว ให้ใช้รถแทรกเตอร์ไถด้วยพาน 3 หรือ 4 ตากดินไว้ระยะหนึ่งประมาณ 15 - 30 วัน แล้วไถย่อยดิน ถ้าบริเวณดินปลูกนั้นเป็นดินเปรี้ยวควรใส่ปูนขาว เพื่อลดความเป็นกรดของดิน (ดินเปรี้ยว) ในอัตรา 200 - 400 กิโลกรัม/ไร่ ขึ้นอยู่กับดินเปรี้ยวมากหรือน้อย โดยหว่านปูนขาวก่อนการไถพรวนต่อจากนั้นใช้รถแทรกเตอร์ยกร่องห่างกัน 1 - 1.20 เมตร เหมือนการยกร่องปลูกอ้อย

การปลูกเผือกหลังนานั้นบางแห่ง เช่น สระบุรี และสุพรรณบุรี จะเตรียมดินแบบทำนามีการทำเทือกแล้วปล่อยน้ำออกเหลือดินโคลน นำลูกเผือกที่เพาะชำมีการแตกยอด 1 - 2 ใบ แล้วมาปลูกแบบดำนาก็มีผลให้เผือกตั้งตัวเจริญเติบโตดีเช่นกัน

3.2 การเตรียมพันธุ์ การปลูกเผือกในนาจะใช้ลูกเผือกที่เพาะชำจนแตกใบแล้วประมาณ 2 - 3 ใบ หรือสูงประมาณ 20 - 25 เซนติเมตร ย้ายลงปลูกเช่นเดียวกับการปลูกเผือกริมร่องสวน และมีวิธีเตรียมกล้าเผือกเช่นเดียวกัน

3.3 การปลูก การปลูกเผือกในนาจะปลูก 2 แบบ ถ้าปลูกแบบยกร่องจะปลูก 2 แถว แต่ถ้าปลูกแบบนาดำจะปลูกแถวเดียว

3.3.1 การปลูกแบบแถวเดียว วิธีการปลูกแบบนี้จะคล้ายวิธีการทำนาโดยหลังจากเตรียมแปลงทำเทือกเสร็จแล้ว เกษตรกรจะนำลูกเผือกที่แตกใบ 1 - 2 ใบ ไปปลูกลงแปลงแบบดำนา ระยะปลูกระหว่างต้น 50 เซนติเมตร ระหว่างแถว 100 เซนติเมตร วิธีนี้จะให้น้ำแบบท่วมแปลงเหมือนการทำนา เมื่อเผือกตั้งตัวได้ทำการพูนโคน (ชาวไร่เผือกภาคกลางเรียกว่า “การแทงโปะ” คือเป็นการแทงตักดินขึ้นมาองไว้ตามแถวเผือก)

การ “แทงโปะ”

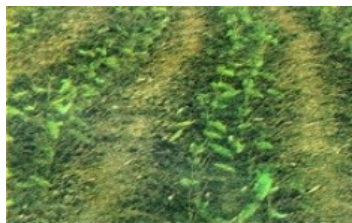

การเตรียมดินที่พร้อมจะปักดำกล้าเผือก

การปลูกเผือกในนาแบบแถวเดียว

3.3.2 การปลูกแบบแถวคู่ เป็นการปลูกเผือกหลังนาแบบยกร่องแต่ละร่องห่างกันประมาณ 120 - 150 เซนติเมตร นำลูกเผือกที่เตรียมเพาะชำแล้วมีใบ 1 - 2 ใบ มาปลูกข้างร่อง 2 ข้างแบบแถวคู่ โดยใช้ระยะระหว่างต้น 50 เซนติเมตร ระหว่างแถว 40 เซนติเมตร

เริ่มปลูกเผือกในนาแบบแถวคู่

การปลูกเผือกในนาแบบแถวคู่

3.4 การให้น้ำ การปลูกเผือกหลังนาส่วนใหญ่จะตรงกับฤดูร้อน จำเป็นต้องให้น้ำเผือกให้ชุ่มชื้นอยู่เสมอ เผือกจึงเจริญเติบโตและลงหัวได้ดี ถ้าเป็นการปลูกเผือกแบบเดียวกับการทำนาก็ควรปล่อยน้ำท่วมแปลงเป็นระยะ อย่าให้แปลงปลูกเผือกขาดน้ำ โดยให้น้ำสูงกว่าผิวดิน 10 - 15 เซนติเมตร ส่วนการปลูกเผือกแบบยกร่องและปลูกแบบแถวคู่ นั้นจะให้น้ำแบบสูบน้ำหรือปล่อยน้ำเข้าตามร่องให้ดินปลูกข้างต้นเผือกมีความชุ่มชื้นอยู่เสมอ การใส่ปุ๋ย การกำจัดวัชพืช การกลบโคนต้น การตัดแต่งหน่อ และการเก็บเกี่ยวเผือกที่ปลูกในนาปฏิบัติเช่นเดียวกับการปลูกเผือกริมร่องสวนตามที่ได้กล่าวไปแล้ว

1.8 การเก็บรักษา

เผือก เป็นพืชหัวที่เก็บรักษาไว้นานพอสมควร หลังจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว ควรนำเผือกไปไว้ในที่ร่มเงา มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก ไม่อับลมเป็นที่ที่มีอากาศค่อนข้างเย็น เช่น ใต้ร่มไม้ หรือ ใต้ถุนบ้าน เป็นต้น ต่อจากนั้น ทำการแยกดินที่ทับหัวและแยกรากแขนง คัดแยกหัวแต่ละขนาด เช่น ใหญ่พิเศษ ใหญ่ กลาง และเล็ก แล้วบรรจุใส่ภาชนะที่เหมาะสม เช่น ถุงพลาสติกขนาดใหญ่แบบเจาะรูได้ หรืออาจเป็นเข่งหรือรังพลาสติก

ข้อควรปฏิบัติเพื่อเก็บรักษาหัวเผือกไว้ได้นาน และไม่เน่าเสียง่าย ดังนี้

1. ก่อนขุดเผือกประมาณ 15 - 30 วัน ไม่ควรเอาน้ำเข้าแปลงหรือรดน้ำแปลงเผือกเพราะเผือกจะดูดซึมน้ำไว้มาก เก็บไว้ไม่ได้นาน
2. ขุดเผือกเฉพาะเมื่อเผือกมีอายุเก็บเกี่ยวผลผลิต ไม่ควรเก็บเกี่ยวเผือกเมื่อมีอายุน้อยเกินไปจะเน่าเสียได้ง่าย
3. ในการขุดเผือกแต่ละครั้ง ควรขุดเผือกด้วยความระมัดระวังอย่าให้หัวเผือกมีบาดแผลบอบช้ำเผือกจะเน่าเสียง่าย เมื่อพบว่าเผือกมีบาดแผลควรแยกไว้ต่างหากไม่ปะปนกัน
4. กรณีที่จะขนส่งเผือกไปไกล ๆ หรือจะเก็บเผือกไว้นานหลายเดือน ไม่ควรล้างดินออก ผึ่งให้แห้งสนิทอย่าให้เปียกชื้นก่อนที่จะนำไปเก็บในโรงเก็บหรือขนส่งไกล ๆ ต่อไป
5. การขนส่งเผือก ควรมีภาชนะใส่เผือกที่เหมาะสม ซึ่งต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่นจะใส่กล่องกระดาษ สามารถใส่เผือกซ้อนกันได้ โดยเผือกไม่ทับถมกันเป็นปริมาณมาก จึงมีผลหรือเป็นส่วนหนึ่งที่จะเก็บรักษาเผือกได้ไม่นาน
6. ไม่ควรนำเผือกที่เก็บเกี่ยวได้ มาสูบลมกองกันเป็นปริมาณมากหรือขึ้นไปเหยียบย่ำเผือก ควรนำเผือกที่จะเก็บรักษาไว้นาน ๆ มาเก็บไว้เป็นชั้น ๆ
7. ห้องที่เก็บรักษาหัวเผือกนั้น จะต้องมีการระบายอากาศได้สะดวก อุณหภูมิประมาณ 10 - 15 องศาเซลเซียส

หากมีความจำเป็นต้องเก็บรักษาควรตัดใบและรากทั้งหมดออกไม่ควรล้างน้ำ การเก็บรักษาหัวเผือก โดยการจุ่มลงไปในการป้องกันเชื้อรา แคปแทน หรือ เบนเลท ความเข้มข้น 500 ส่วนในล้านส่วน (ppm.) แล้วเก็บรักษาไว้ในบ่อดินจะทำให้หัวเผือกเน่าเสียลดลง ได้ผลดีกว่าการเก็บรักษาในซีลียอแห้ง ซีลียอขึ้นและถุงพลาสติก หัวย่อยหรือลูกเผือกที่เก็บรักษาไว้ในบ่อดินใต้สภาพร่มและป้องกันน้ำฝนได้จะเก็บรักษาไว้ได้นาน 6 - 10 เดือน อายุการเก็บรักษาขึ้นอยู่กับขนาดหัวคือ เผือกที่มีขนาดหัวเล็กจะเก็บรักษาไว้ได้นานกว่าเผือกที่มีขนาดหัวใหญ่

นอกจากจะเก็บรักษาเผือกในรูปหัวเผือกสดแล้ว ยังสามารถเก็บรักษาเผือกในรูปเผือกแห้ง โดยทำการปอกเปลือกแล้วผ่าเผือกเป็นแผ่นบาง ๆ ตากเผือกให้แห้งสนิท เมื่อจะนำมาบริโภค ก็สามารถนำไปนึ่งทอด หรือบดเป็นแป้งเผือกได้

1.9 โรคเผือกที่สำคัญ

1. โรคใบไม้ (โรคใบจุดตาเสือ) สาเหตุ เกิดจากเชื้อรา *Phytophthora colocasiae* Rac. อาการบนใบ เกิดจุดสีน้ำตาลฉ่ำน้ำ ขนาดหัวเข็มหมุด ถึงขนาดเหรียญบาท ปรากฏเห็นชัดเจนผิวใบแผลขยายใหญ่ขึ้นเป็นวง ๆ ต่อกัน ลักษณะพิเศษ คือ บริเวณของขอบแผลมีหยดสีเหลืองขึ้น ซึ่งต่อมาแห้งเป็นเม็ด ๆ เกาะอยู่เป็นวง ๆ เมื่อปีบจะแตกเป็นผล ละเอียด สีสนิม ในระยะที่รุนแรงแผลขยายติดต่อกัน และทำให้ใบม้วนพับเข้าและแห้งเหี่ยว หรืออาจเน่าและถ้าอากาศชื้นมีฝนพรำ อาการบนก้านใบจะเกิดแผลฉ่ำน้ำยาวรี สีน้ำตาลอ่อน แผลขยายใหญ่ขึ้นเป็นวง ๆ เช่นกัน ต่อมาจะเน่า แห้ง เป็นสีน้ำตาล มีหยดสีเหลืองขึ้นด้วย ทำให้ก้านต้านทานน้ำหนักใบไม้ได้จึงหักพับ มีผลทำให้ใบแห้ง พบมากในระยะโรครุนแรง และมีลมพัด อาการเป็นระยะนี้ทำให้ผลผลิตลดลง และเชื้อนี้อาจเข้าทำลายหัวเผือกด้วยทำให้หัวเผือกเน่าเสียหายได้

ความสัมพันธ์ของความชื้นและอุณหภูมิ จะมีผลต่อการเกิดโรคเชื้อราทำให้โรคมีการระบาดรุนแรงหากช่วงที่ได้รับเชื้อ มีฝนตกพรำตอนใกล้รุ่ง และตอนเช้าติดต่อกัน มีฝนพรำทั้งวัน และมีลมอ่อนๆ เนื่องจากสภาพดังกล่าวเหมาะสมต่อการสร้างสปอร์เชื้อรา ซึ่งเชื้อสร้างสปอร์บนใบเผือกได้ดีหากมีความชื้นสูง (90 - 100%) และอุณหภูมิต่ำ (20 - 25%)

โรคนี้เป็นโรคที่รุนแรงที่สุดของเผือกที่พบในประเทศไทยและในต่างประเทศ โรคนี้เริ่มระบาดเมื่อมีฝนตกและอากาศชุ่มชื้น ถ้ามีฝนตกหนักและติดต่อกันหลาย ๆ วัน โรคจะระบาดอย่างรวดเร็วในแปลงที่เป็นรุนแรงเผือกจะมีใบเหลืองประมาณต้นละ 3 - 4 ใบ เท่านั้น เผือกที่เป็นโรคนี้ถ้ายังไม่เริ่มลงหัว หรือลงหัวไม่โตนักจะเสียหายหมด หัวที่ลงจะไม่ขยายเพิ่มขนาดขึ้น ในช่วงที่หมอกลงจัดเผือกจะเป็นโรคนี้ได้ง่ายเช่นเดียวกัน

การป้องกันกำจัด

1. หากพบว่าในเผือกเริ่มเป็นโรคใบจุดตาเสือ ให้ตัดใบเผือกที่เป็นโรคไปเผาทำลายให้หมด ไม่ควรปล่อยให้หลงเหลืออยู่ในแปลง เชื้อราจะปลิวไปยังต้นเผือกต้นอื่น ๆ ได้
2. ใช้พันธุ์ที่ต้านทานต่อโรคใบจุดตาเสือ ในแหล่งที่มีโรคนี้ระบาดมากๆ ควรเปลี่ยนใช้พันธุ์เผือกที่ทนทานต่อโรคใบจุดตาเสือมาปลูกแทน เช่น พันธุ์ พจ.06 เป็นต้น
3. แยกแปลงปลูกเผือกให้ห่างกันเพื่อลดการแพร่กระจายของโรค
4. ไม่ควรเดินผ่านแถวเผือกในขณะที่แปลงเผือกขึ้นแฉะ เพราะทำให้เพิ่มการระบาดของเชื้อ

5. ใช้สารเคมี ได้แก่ ริโดมิล อัตรา 2 - 3 กรัมต่อต้น หยอดลงไปโคนต้นจะสามารถป้องกันโรคได้ประมาณ 1 เดือน หรือใช้สารคูปราวิท 50% อัตรา 80 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร พ่นให้ทั่วทั้งต้น 5 - 7 วันต่อครั้ง และเนื่องจากเผือกมีใบลื่นมาก การฉีดสารเคมีทุกครั้งจึงควรใช้สารจับใบผสมไปด้วยเพื่อให้สารเคมีจับใบเผือกได้นาน

2. โรคหัวเน่า สาเหตุเกิดจากเชื้อรา *Sclerotium rolfsii* โรคนี้ อาจเกิดได้ระหว่างการเก็บรักษาหัวเผือกหรือปล่อยให้ทิ้งไว้ในแปลงปลูกนานเกินไป หรือมีน้ำท่วมขังแปลงปลูกเผือกในช่วงเผือกใกล้เก็บเกี่ยว

การป้องกันกำจัด

1. พยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้หัวเผือกที่ใกล้ช่วงเก็บเกี่ยวได้รับน้ำหรือความชื้นมากเกินไป ถ้ามีน้ำท่วมขังควรสูบน้ำออก

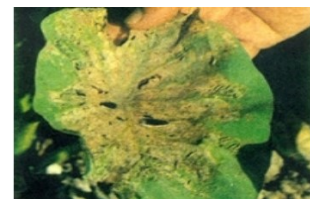
2. ในระหว่างการเก็บรักษาหัวเผือกในโรงเก็บน้ำควรระมัดระวังไม่ให้หัวเผือกขึ้น และไม่ควรงอหัวเผือกสุ่มกันมาก ๆ ควรทำเป็นชั้น ๆ จะได้ระบายถ่ายเทอากาศได้สะดวก

แมลงศัตรูเผือก

1. หนอนกระทู้ผัก เป็นแมลงศัตรูเผือกที่ระบาดเฉพาะแหล่ง ไม่พบทั่วไป แมลงชนิดนี้มีพืชอาศัยหลายชนิด เช่น บัวหลวง และพืชผักชนิดต่าง ๆ

ลักษณะและการทำลาย เริ่มแรกผีเสื้อจะวางไข่ไว้ตามใบเผือก แล้วฟักตัวออกเป็นตัวหนอนอยู่เป็นกลุ่ม กัดกินใบเผือกด้านล่าง เหลือไว้แต่ผิวใบด้านบน เมื่อผิวใบแห้งจะมองเห็นเป็นสีขาว ถ้าหนอนกระทู้ผักระบาดมากจะกัดกินใบเผือกเสียหายทั่วทั้งแปลงได้ ทำให้เผือกลงหัวน้อย ผลผลิตต่ำ

การป้องกันกำจัด ให้สารเคมีฉีดพ่นช่วงที่หนอนชนิดนี้ระบาด สารเคมีที่ใช้ ได้แก่ เพอเมทริน มีชื่อการค้าคือ แอมบุซ 10% อีซี ใช้อัตรา 40 - 60 มิลลิลิตรต่อน้ำ 20 ลิตร และแอมบุซ 25% อีซี ใช้อัตรา 10 - 20 มิลลิลิตรต่อน้ำ 20 ลิตร หรือสารเพนวาสิเรท มีชื่อการค้าคือ ซูมิไซดิน 20 % อีซี ใช้อัตรา 15 - 30 มิลลิลิตรต่อน้ำ 20 ลิตร ซูมิไซดิน 35% อีซี ใช้อัตรา 10 - 20 มิลลิลิตรต่อน้ำ 20 ลิตร และซูมิไซดิน 10% ใช้อัตรา 30 - 60 มิลลิลิตรต่อน้ำ 20 ลิตร หรืออาจใช้สารเคมีอิมิดาโครพริล อัตรา 28 - 38 มิลลิลิตรต่อน้ำ 20 ลิตร หรือแลนเนท อัตรา 12 - 15 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร อย่างไม่อย่างหนึ่งพ่นในช่วงที่หนอนระบาด

2. เพลี้ยอ่อน เป็นแมลงศัตรูเผือกที่ระบาดเฉพาะแหล่ง ไม่พบทั่วไป มีขนาดเล็ก ตัวอ่อนมีสีน้ำตาล โดยเพลี้ยอ่อนจะดูดกินน้ำเลี้ยงตามใบและยอดอ่อนของเผือกทำให้เผือกแคระแกร็น ไม่ค่อยเจริญเติบโต การป้องกันกำจัด ใช้สารเคมี ได้แก่ มาลาไรออน อัตรา 40 - 45 มิลลิลิตรต่อน้ำ 20 ลิตร หรือใช้สารคาร์บาริล เช่น เซพวิน 80% อัตรา 47 กรัม ต่อน้ำ 20 ลิตร พ่นในช่วงเพลี้ยอ่อนระบาด

3. ไรแดง เป็นแมลงศัตรูขนาดเล็กที่ระบาดเฉพาะแหล่ง ไม่พบทั่วไป ไรแดงมีรูปร่างคล้ายแมงมุม ตัวเล็กมาก ลำตัวสีแดง พบอยู่ตามใต้ใบเผือกและยอดอ่อนโดยไรแดงจะใช้ปากดูดกินน้ำเลี้ยง บริเวณใต้ใบเผือก ทำให้เกิดเป็นรอยจุด สีน้ำตาลหรือสีขาวอยู่ทั่วไป ถ้าระบาดมากใบเผือกจะเปลี่ยนจากสีเขียวกลายเป็นสีเทา แล้วแห้งในที่สุด ไรแดงเผือกจะพบระบาดมากในช่วงฤดูแล้ง หรือในช่วงเผือกขาดน้ำ

การป้องกันกำจัด สารเคมี ได้แก่ สารไดโรฟอล เช่น เคลเทน ไดโคล หรือคิลไมท์ อย่างไม่อย่างหนึ่ง อัตรา 40 - 50 มิลลิกรัมต่อน้ำ 20 ลิตร พ่น บริเวณที่ไรแดงระบาดโดยเฉพาะใต้ใบเผือก

บทที่ 2

เผือกหอม พืชหลังนา สร้างรายได้งามของคนบ้านหมอ สระบุรี

ความเป็นมาและความสำคัญของเผือกหอมในอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี

2.1 ที่มาและความสำคัญ

เผือกเป็นพืชเศรษฐกิจระดับท้องถิ่นที่สำคัญคนไทย นิยมบริโภคเผือกเพราะมีกลิ่นหอมและรสชาติดี หัวเผือกจะมีส่วนประกอบจำพวกแป้งและธาตุต่าง ๆ ส่วนใบประกอบไปด้วยโปรตีนและแร่ธาตุ ซึ่งใบเผือกสามารถนำไปใช้เป็นอาหารสัตว์ได้อีกด้วย และแม้ว่าเผือกจะเป็นพืชระดับท้องถิ่น แต่ก็เป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ เช่น ออสเตรเลีย ฮองกง ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ และมาเลเซีย โดยประเทศไทยมีการปลูกเผือกอยู่ทั่วไปทุกภาคของประเทศ รวมพื้นที่ปลูกเผือกทั้งประเทศเฉลี่ยปีละ 25,000 - 30,000 ไร่ ผลผลิตประมาณ 45,000 - 65,000 ตัน จังหวัดที่เป็นแหล่งปลูกที่สำคัญ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ นครสวรรค์ พิษณุโลก นครราชสีมา สุรินทร์ สระบุรี อยุธยา สิงห์บุรี ปราจีนบุรี นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์ ราชบุรี สุพรรณบุรี ชุมพร และสุราษฎร์ธานี

เผือกเป็นพืชหัวที่มีต้นคล้ายบอนมีความต้องการน้ำหรือความชื้นในการเจริญเติบโตค่อนข้างสูง เผือกจึงชอบดินอุดมสมบูรณ์ และสามารถอุ้มน้ำไว้ได้มาก สามารถปลูกได้ทั่วประเทศ ในแหล่งที่มีน้ำชลประทานดีจะสามารถปลูกเผือกได้ตลอดปี ส่วนในแหล่งที่มีน้ำจำกัดควรปลูกเผือกในช่วงฤดูฝนเท่านั้น เผือกปลูกได้ทั้งในที่ลุ่มและดอน สภาพไร่ที่ราบสูง ไหล่เขาและปลูกได้ในดินหลายชนิดยกเว้นดินลูกรัง ดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกเผือกมากที่สุด คือ ดินร่วนปนทราย มีอินทรีย์วัตถุสูง หน้าดินลึก ระบายน้ำดี

สำหรับจังหวัดสระบุรีนั้น ตำบลหระเทพ อำเภอบ้านหมอ นับเป็นแหล่งปลูกเผือกที่สำคัญการปลูกเผือกของเกษตรกรที่นี่จะเป็นอาชีพเสริมสลับกับการทำนา โดยทำกันมานานกว่า 50 ปี เผือกที่ปลูกด้วยสายพันธุ์ **เผือกหอมเชียงใหม่** ซึ่งเกษตรกรต้องไปซื้อไกลถึงดอยอ่างขาง มีจุดเด่นคือ เนื้อเผือกมีลายสีม่วง และมีกลิ่นหอมเฉพาะตัวที่ไม่เหมือนใคร และด้วยจุดเด่นของสภาพพื้นที่ ทำให้เผือกหอมที่นี่มีคุณภาพดีมาก ทั้งนี้ เผือกหอมเป็นเผือกชนิดหัวใหญ่ เนื้อสีขาวอมม่วงอ่อน อายุเก็บเกี่ยวประมาณ 7 - 8 เดือน น้ำหนักหัวประมาณ 2 - 3 กิโลกรัม กาบใบใหญ่สีขาว เมื่อต้มสุกแล้วมีกลิ่นหอมเฉพาะตัว

นายทวี มาสขาว เกษตรจังหวัดสระบุรี (ดำรงตำแหน่ง วันที่ 9 มกราคม 2555 - 22 ธันวาคม 2556) เปิดเผยว่า ชุมชนตำบลหระเทพ ตำบลโคกใหญ่ ตำบลตลาดน้อย อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี มีอาชีพทางการเกษตร นอกจากทำนาแล้วสภาพพื้นที่มีความเหมาะสมในการปลูกเผือกมาก เนื่องจากมีปริมาณน้ำที่เหมาะสมและสมบูรณ์ตลอดปี จากข้อมูลการเกษตรพบว่าในอำเภอบ้านหมอ ตำบลหระเทพ มีเกษตรกร จำนวน 120 ราย เพาะปลูกเผือกในพื้นที่ 300 ไร่ ตำบลโคกใหญ่ มีเกษตรกร 159 ราย เพาะปลูกเผือกจำนวน 200 ไร่ และตำบลตลาดน้อย มีเกษตรกร 75 ราย เพาะปลูกเผือก จำนวน 150 ไร่

นอกจากการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกเผือกเป็นอาชีพเสริมแล้ว สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหมอยังได้ร่วมกับสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร และองค์การบริหารส่วนตำบลโคกใหญ่ ตำบลหรรเทพ สำนักงานเกษตรจังหวัดสระบุรี และชุมชนเจ้าของพื้นที่ทำงาน ร่วมกันไตร่ตรองเริ่มต้นจากการศึกษา ปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ซึ่งได้ร่วมกัน จัดทำแผนพัฒนาชุมชน โดยในปีที่ 1 เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มของ “เผือกปาด” แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ การพัฒนาสิ่งประดิษฐ์เครื่องสไลด์เผือกแทนการสไลด์ด้วยมือ ในการทำเผือกทอดกรอบ ซึ่งเป็นสินค้าที่ผู้บริโภคให้การยอมรับในคุณลักษณะและรสชาติแต่มีปัญหา คือ ผลิตไม่ทันตามความต้องการของผู้สั่งสินค้า เครื่องสไลด์เผือกจึงเป็นเสมือนเครื่องมือที่ช่วยลดเวลาในการผลิต สามารถทำให้ชุมชนผลิตเผือกทอดกรอบได้เพิ่มขึ้นประมาณ 4 - 5 เท่าต่อวัน ส่วนที่ 2 คือ การพัฒนาแปงเผือกจากเผือกปาด ซึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่าและสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรอีกส่วนหนึ่ง

ด้าน นายอนุชา เจริญสุข อยู่เลขที่ 31 ม.3 ตำบลหรรเทพ อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี โทรศัพท์ 089-089-9694 เกษตรกรปลูกเผือกบอกว่า ชุมชนตำบลหรรเทพ ตำบลโคกใหญ่ และตำบลลาดน้อย อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี จะเรียกว่าเป็นหมู่บ้านเผือกหอมก็ได้ เนื่องจากมีการปลูกเผือกสลับกับการทำนาข้าวเป็นเช่นนี้ประจำอยู่ทุกปี พื้นที่ของชุมชนดังกล่าว มีระบบสาธารณูปโภคที่เอื้ออำนวยต่อการทำนาเผือก สลับกับการทำนาข้าว สร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่อย่างเป็นกอบเป็นกำ โดยผลผลิตของเผือกมีทั้งจำหน่ายเป็นหัวสด แบ่งเป็นเกรด 1 เกรด 2 และเกรด 3 ส่งขายในตลาดสด และมีพ่อค้ามารับซื้อถึงที่ และส่วนที่มีความบกพร่องหรือเน่าเสียบางส่วนที่เรียกว่า เผือกปาด ก็ได้นำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่า โดยการทำนาเผือกสลับกับนาข้าว รวมทั้งการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จากเผือกอยู่ในความสนับสนุนของหน่วยงานในท้องถิ่น คือ สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหมอ องค์การบริหารส่วนตำบลหรรเทพ การศึกษานอกโรงเรียนตำบลโคกใหญ่ อำเภอบ้านหมอ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านหมอ

2.2 วิธีการปลูกเผือกในนา

สำหรับวิธีการปลูกเผือกในนานั้นให้ทำการไถคราดดินแล้วปล่อยน้ำเข้าแปลง ตีคราดเป็นแนวทางยาวของแปลง นำกล้าเผือกจากแปลงเพาะกล้ามาปลูกหรือดำในแปลงให้ระยะห่างของแถว 1 เมตร ระหว่างต้นประมาณ 30 - 50 เซนติเมตร รักษาระดับน้ำไม่ให้เกิน 10 เซนติเมตร เมื่อเผือกตั้งตัวได้แล้ว หรือเรียกว่า “เผือกรดตัว” ประมาณ 2 - 3 สัปดาห์ ก็พรวนดินบนร่องปลูกโดยใช้ขนาดใหญ่ตักดินจากระหว่างแถวเผือกเพื่อเป็นการระบายน้ำ วิธีนี้เกษตรกรเรียกว่า “การแทงโปะ” หมั่นให้น้ำอยู่เสมอ โดยให้ทางร่องระบายน้ำทุก 10 - 15 วัน การให้น้ำไม่จำเป็นต้องให้น้ำขังอยู่ตลอดเวลา หลังจากต้นเผือกตั้งตัวดีแล้วไม่นานก็แตกหน่อขึ้นเป็นกอ ควรถอนหรือใช้เสียมคม ๆ ปาดหน่อที่แตกออกทิ้งเสีย ไม้ให้แตกเป็นกอใหญ่เพราะจะได้เผือกที่มีหัวเล็กขายไม่ได้ราคา

อีกวิธีหนึ่งคือ ทำการไถคราด และยกร่องก่อน ขนาดร่อง 1 เมตร ถึง 1.20 เมตร แล้วปล่อยน้ำเข้าตามร่องพอให้ชื้นทำการปลูกหรือดำกล้าเผือกในร่องเพียง 1 แถว หรือจะทำร่องให้กว้างขึ้น จากนั้นหมั่นให้น้ำตามร่องอยู่เสมอ เมื่อเผือกตั้งตัวได้จนอายุ 1 - 2 เดือน ก็พรวนดินจากสันร่องมากลบต้นเผือก เมื่อเผือกอายุได้ 3 - 4 เดือน จะเริ่มมีหัวและโตขึ้นเรื่อย ๆ ระยะนี้ใช้จอบพูนดินคลุมโคนเผือก การคลุมโคนจะทำให้เผือกมีหัวป้อมใหญ่และมีน้ำหนักดี เพราะหัวเผือกนั้นคือลำต้นใต้ดิน ซึ่งจะเจริญขึ้นข้างบน และรากที่แตกออกรอบ ๆ หัวเผือกสามารถดูดอาหารจากดินที่คลุมโคนอยู่ได้ง่ายขึ้น

2.3 การให้ปุ๋ยและการบำรุงต้นเผือก

ส่วนการให้ปุ๋ยและการบำรุงต้นเผือกเป็นสิ่งจำเป็นเพราะเผือกเป็นพืชที่ต้องการปุ๋ยมาก ดินที่จะใช้ปลูกเผือกให้ได้ผลดีก็ต้องเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีธาตุอาหารพืชอยู่ในดินสูง ดังนั้นปริมาณการใส่ปุ๋ยจึงขึ้นอยู่กับปริมาณของธาตุอาหารที่มีอยู่ในดิน ซึ่งโดยทั่วไปควรทำดังนี้ คือ ใส่ปุ๋ยคอกแห้ง เช่น มูลวัว ควาย เป็ด ไก่ ที่หมักแล้ว รองกันหลุม หรือคลุกกับดินในหลุมปลูกหลุมละ 2 - 3 กำมือ หรือใส่ลงบนแปลงปลูกช่วงไถพรวนได้เลย หลังจากเผือกตั้งตัวหรือย้ายปลูกได้ประมาณ 1 เดือน หรือก่อนพูนโคนทำร่อง ควรใส่ปุ๋ย 15 - 15 - 15 หรือ 25 - 7 - 7 ในอัตรา 30 - 50 กิโลกรัมต่อไร่ โดยโรยปุ๋ยรอบ ๆ ต้นเผือกและพรวนดินกลบ หรือโรยปุ๋ยข้าง ๆ แถวเผือก และจึง “แทงโปะ” หรือตักดินพูนโคนเพื่อทำร่องซึ่งการใส่ปุ๋ยคอกรวมกับปุ๋ยเคมีจะให้ผลดีมาก

เผือกมีอายุนับจากวันปลูกจนถึงวันเก็บเกี่ยวประมาณ 7 - 8 เดือน ถ้าแปลงเผือกปลูกแบบมีน้ำขัง จะเจริญเติบโตแบบปลูกแบบไม่มีน้ำขัง และสามารถเก็บเกี่ยวได้ตั้งแต่อายุ 5 - 6 เดือน เผือกอายุใกล้จะเก็บเกี่ยวได้ ใบจะค่อย ๆ เหลืองเป็นสีเหลืองตั้งแต่ใบล่างขึ้นไปจนเหลือแต่ใบตรงส่วนยอด 2 - 3 ใบ โคนต้นจะลอกเหนือดินขึ้นมาเล็กน้อยมองเห็นได้ชัดเจน ก็แสดงว่าหัวเผือกแก่จัด สามารถขุดได้แล้ว เพราะถ้าปล่อยให้ทิ้งไว้ในดินนานกว่านี้ น้ำหนักของเผือกจะลดลง ถ้าแปลงเผือกมีน้ำขังให้ระบายน้ำออกก่อนเก็บเกี่ยว 10 - 15 วัน วิธีขุดให้ใช้จอบเสียม หรือเหล็กแทงแลง ซึ่งเป็นเหล็กดัดแปลงสำหรับขุดงัดหัวเผือก แล้วนำหัวเผือกออกมาองรวมไว้ก่อน เมื่อขุดหมดแล้ว จึงตามเก็บลูกเผือกหรือลูกซอกที่หักออกจากหัวเผือกที่ติดอยู่ในดิน

หัวเผือกที่ขุดมาได้แล้วต้องนำมาลอกกาบใบแห้ง ๆ ออก ตัดลูกเผือกกองไว้ต่างหาก ตัดราก และส่วนยอดทิ้งให้เหลือแต่หัวเผือก ส่วนลูกเผือกโดยปัดเศษดินเศษหญ้าออกจากหัวเผือก ไม่ล้างน้ำเพราะหัวเผือกจะเน่าง่าย และเก็บไว้ไม่ได้นาน ผลผลิตเผือกต่อไร่จะอยู่ระหว่าง 1,200 - 1,400 กิโลกรัม ราคาเผือกจะขึ้นลงตามฤดูกาล และปริมาณเผือกที่เข้าสู่ตลาด ซึ่งเฉลี่ย 20 - 30 บาท/กิโลกรัม เกษตรกรจะมีรายได้เฉลี่ยไร่ละ 30,000 - 40,000 บาทเลยทีเดียว

2.4 การแปรรูปผลิตภัณฑ์

นอกจากการขายเผือกสดแล้ว เกษตรกรที่นี้ยังรวมกลุ่มกันแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเผือกเพิ่มมูลค่า และสร้างรายได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งมีทั้งเผือกทอดกรอบและการทำแป้งเผือก โดยการทำให้เผือกเป็นแผ่นบางหรือแห้ง และทำให้แห้งด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ จากนั้นทำให้เป็นผงแล้วร่อนผ่านตะแกรงนำไปใช้ในการผลิตอาหารได้หลายอย่าง เช่น ไอศกรีม ทองม้วน ทองพับ เม็ดขนุน ซาลาเปา ขนมเปี๊ยะ บัวหิมะ เผือกกรอบทรงเครื่อง โดยในอาหารแต่ละชนิดจะใช้แป้งเผือกหรือเผือกผลเป็นส่วนประกอบ

สำหรับผลิตภัณฑ์บางชนิดก็ใช้หัวเผือกปาดสดเป็นส่วนประกอบ ได้แก่ เผือกกรอบทรงเครื่อง ซึ่งวิธีการทำเผือกกรอบทรงเครื่องจะมีวิธีทำหลัก ๆ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรกเป็นการทอดส่วนประกอบต่าง ๆ ได้แก่ เผือกสดที่หั่นเป็นเส้นเล็ก ๆ เม็ดมะม่วงหิมพานต์ กระจ่างกลีบใหญ่ซอย หอมแดงซอย ปลาข้าวสาร พริกชี้หนูแห้ง ใบมะกรูดฉีกทอดแล้วพักไว้ ขั้นที่ 2 คือ การเตรียมน้ำปรุง ประกอบด้วย การผัดกระจ่างให้หอม ปรุงรสด้วยเต้าเจี้ยว น้ำส้มสายชู น้ำปลา น้ำตาลปีบ ผัดจนเหนียวใส่น้ำมันขาว หรือสัมน้ำผัดให้เข้ากัน ส่วนขั้นตอนสุดท้ายคือการนำส่วนประกอบของขั้นตอน 1 กับขั้นตอน 2 มาคลุกให้เข้ากัน โดยคลุกเคล้าผสมเผือกทอด กับน้ำปรุงที่เตรียมไว้ด้วยไฟอ่อน ๆ ในกระทะค่อย ๆ เติมน้ำปรุงทีละน้อยคลุกเคล้าให้เข้ากัน โดยน้ำตาลทรายขณะคลุก

จากนั้นคลุกเคล้าให้ส่วนผสมเข้ากัน ก่อนยกลงให้โรยเม็ดมะม่วงหิมพานต์ กระเทียมเจียว หอมเจียว ปลาข้าวสารทอด พริกชี้หนูแห้ง ใบมะกรูด คลุกเคล้าให้เข้ากันอีกครั้ง พักให้เย็นสนิท ใส่ภาชนะบรรจุ

เผือกหอมตำบลโคกใหญ่ อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี

เผือกหอมทอดกรอบ

“เผือกเป็นพืชเศรษฐกิจของชุมชน ที่สร้างรายได้เสริมจากการทำนาให้เกษตรกรได้อย่างเป็นกอบเป็นกำ ทั้งขายเผือกสดและการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ที่นับว่าเป็นสินค้าที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม จนเป็นสินค้าประจำท้องถิ่นของชุมชน จนสามารถเรียกว่าเป็นหมู่บ้านเผือกหอมก็ได้” คุณอนุชา กล่าวทิ้งท้าย

แหล่งที่มาของข้อมูล : <http://www.vigotech.in.th/index.php?lay=show&ac=article&id=5398262028Ntype=8>

บทที่ 3

สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ “เผือกหอมบ้านหมอ”

3.1 บทนำ

เผือกหอมบ้านหมอ เป็นสินค้าทางการเกษตรที่สำคัญของอำเภอบ้านหมอและพื้นที่ใกล้เคียงมานานกว่า 70 ปี โดยเริ่มจากมีเกษตรกรกลุ่มหนึ่งนำเผือกหอมมาปลูกแทนแตงโมที่เกิดโรคระบาด ผลผลิตของเผือกหอมที่ได้มีคุณภาพดีและมีกลิ่นหอมมากกว่าแหล่งที่มาของพันธุ์เผือกหอมที่นำมาปลูก เกษตรกรจึงหันมาปลูกเผือกหอมในอำเภอบ้านหมอกันมากขึ้น และขยายพื้นที่ไปยังอำเภอหนองโดนและอำเภอดอนพุด ซึ่งมีภูมิศาสตร์แบบเดียวกันด้วยความหอมที่เป็นเอกลักษณ์มากกว่าเผือกหอมจากพื้นที่อื่น ๆ จึงทำให้ผู้คนนิยม และเรียกเผือกหอมของอำเภอบ้านหมอ อำเภอหนองโดน และอำเภอดอนพุดว่า **“เผือกหอมบ้านหมอ”** ปัจจุบันเกษตรกรยังคงปลูกเผือกหอมเสริมสลับกับการทำนา ด้วยความมีชื่อเสียงและความเป็นพืชเศรษฐกิจของเผือกหอมบ้านหมอ จึงมีการจัดงาน **“เทศกาลผักหวานป่า พุงนาเผือกหอม”** มาอย่างต่อเนื่อง เป็นที่กล่าวขานโด่งดังไปทั่วทั้งในประเทศ และต่างประเทศ จนนำมาตั้งเป็นคำขวัญของอำเภอบ้านหมอที่ว่า **“เผือกหัวใหญ่ ไร่ผักหวาน มันแกวรสดี มีโรงงานย่านอุตสาหกรรม ถิ่นนกกน้ำทะเลเทียม”** นอกจากนี้ **“เผือกหอมบ้านหมอ”** ยังได้ชื่อว่าเป็นเผือกหอมที่มีคุณภาพดีที่สุดในประเทศ จนมีบริษัทแปรรูปอาหารระดับประเทศเลือกใช้เผือกหอมบ้านหมอเป็นวัตถุดิบเพียงแห่งเดียวในการผลิต ด้วยคุณภาพและคุณลักษณะพิเศษดังกล่าวทำให้เผือกหอมบ้านหมอเป็นที่ต้องการของตลาดเป็นอย่างมาก และมีชื่อเสียงแพร่หลายจนถึงปัจจุบัน

สำหรับระบบควบคุมคุณภาพและมาตรฐานสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย หรือระบบควบคุมภายในสินค้าเผือกหอมบ้านหมอ ซึ่งใช้ในการควบคุมคุณภาพสินค้าให้เป็นไปตามข้อกำหนดที่ขึ้นทะเบียนไว้ และสามารถตรวจสอบย้อนกลับ (traceability) ถึงแหล่งที่มาของสินค้าได้ ประกอบด้วย ขั้นตอนการดำเนินงานตามระบบควบคุมภายใน แนวทางการปฏิบัติงานของผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เผือกหอมบ้านหมอ การตรวจประเมินคุณภาพสินค้า และแผนการควบคุมตรวจสอบสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เผือกหอมบ้านหมอ ระบบการควบคุมดังกล่าวจะเป็นแนวทางการควบคุมคุณภาพสินค้าเผือกหอมบ้านหมอให้มีคุณภาพดีสม่ำเสมอ

3.2 ขั้นตอนการดำเนินงานตามระบบควบคุมภายในสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ “เผือกหอมบ้านหมอ”

ระบบควบคุมภายใน เป็นกระบวนการสำหรับการคัดเลือกและควบคุมคุณภาพของสินค้าให้เป็นไปตามเกณฑ์หรือข้อกำหนดของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนไว้ ประกอบด้วย ขั้นตอนต่าง ๆ รวม 6 ขั้นตอน ดังนี้

3.2.1 ขั้นตอนที่ 1 ฝ่ายเลขานุการคณะทำงานควบคุมตรวจสอบกระบวนการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ “เผือกหอมบ้านหมอ” ประกาศรับสมัครผู้ผลิต/ผู้ประกอบการค้าที่ประสงค์จะขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ไทย

3.2.2 ขั้นตอนที่ 2 ฝ่ายเลขานุการคณะทำงานฯ รับสมัครผู้ผลิต/ผู้ประกอบการค้าที่ประสงค์จะขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ไทย

1) ผู้ผลิต/ผู้ประกอบการค้า กรอกใบสมัครขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ณ จุดที่กำหนด (กรอกแบบฟอร์ม GIC.01)

2) ฝ่ายเลขาฯ จัดทำบัญชีสมาชิกผู้ประสงค์จะขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และตรวจสอบคุณสมบัติ ดังนี้

2.1) ผู้ผลิต/ประกอบการค้าที่มีสิทธิ์ขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อกหอมบ้านหอมต้องมีคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

2.1.1) ผู้ผลิต/ประกอบการค้าแบบเดี่ยว ต้องมีสถานที่ผลิตสินค้าอยู่ในเขตพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งของจังหวัดสระบุรี ได้แก่ อำเภอบ้านหมอ อำเภอหนองโดน และอำเภอดอนพุด

2.1.2) ผู้ผลิต/ประกอบการค้าแบบกลุ่ม ต้องมีสถานที่ผลิตสินค้าอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดสระบุรี ได้แก่ อำเภอบ้านหมอ อำเภอหนองโดน และอำเภอดอนพุด และมีการรวมกลุ่มในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ดังนี้

2.1.2.1) ผู้ผลิต/ผู้ประกอบการค้าชุมชน หรือกลุ่มคนที่รวมกัน ทั้งที่จดทะเบียนอย่างเป็นทางการและไม่มีการจดทะเบียน ได้แก่ กลุ่ม ชุมชน สมาคม สหกรณ์ มูลนิธิโดยที่สมาชิกในกลุ่มมีการร่วมกันผลิต บริหารจัดการ และรับผลประโยชน์

2.1.2.2) กลุ่มผู้ผลิต/ผู้ประกอบการค้าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

2.2) ผลิตภัณฑ์จะต้องเข้าเงื่อนไขและไม่มีคุณลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

2.2.1) สินค้าที่ผลิตต้องตรงตามมาตรฐานทุกขั้นตอนของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
เพื่อกหอมบ้านหอม

2.2.2) วัตถุดิบที่นำมาผลิตต้องไม่เป็นของผิดกฎหมายหรือเลียงยา

2.2.3) ไม่เป็นสินค้าที่เลียนแบบหรือละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา

2.2.4) เป็นสินค้าที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมรวมทั้งไม่ขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมอันดีของไทย

2.3) มีสถานที่ตั้งของการผลิตสินค้าสุดท้ายอยู่ภายในเขตพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งของจังหวัดสระบุรี ได้แก่ อำเภอบ้านหมอ อำเภอหนองโดน และอำเภอดอนพุด

3) ฝ่ายเลขาฯ แจกเอกสารระบบควบคุมให้แก่สมาชิกผู้ประสงค์จะขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

4) รวบรวมข้อมูลผู้สมัครนำเสนอต่อคณะกรรมการฯ

3.2.3 ขั้นตอนที่ 3 ประชุมคณะกรรมการฯ กำหนดแนวทางการตรวจและกำหนดวันลงตรวจ ฝ่ายเลขานุการ คณะทำงานฯ จัดประชุมคณะกรรมการฯ

1) กำหนดแนวทางการขั้นตอนและวิธีการตรวจสอบ พร้อมกำหนดวันตรวจสอบ

2) อธิบายขั้นตอนและการเตรียมตัว เพื่อรองรับการตรวจให้แก่ผู้ผลิต/ผู้ประกอบการ

3.2.4 ขั้นตอนที่ 4 คณะทำงานฯ ลงพื้นที่ตรวจประเมินมาตรฐานการผลิตของผู้ขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ไทย

1) ลงพื้นที่ตรวจประเมินมาตรฐานการผลิต

2) สรุปผลการตรวจประเมิน เสนอต่อคณะกรรมการบริหารจัดการสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ “เพื่อกหอมบ้านหอม”

3.2.5 ขั้นตอนที่ 5 คณะกรรมการบริหารจัดการฯ พิจารณาและรับรองผล

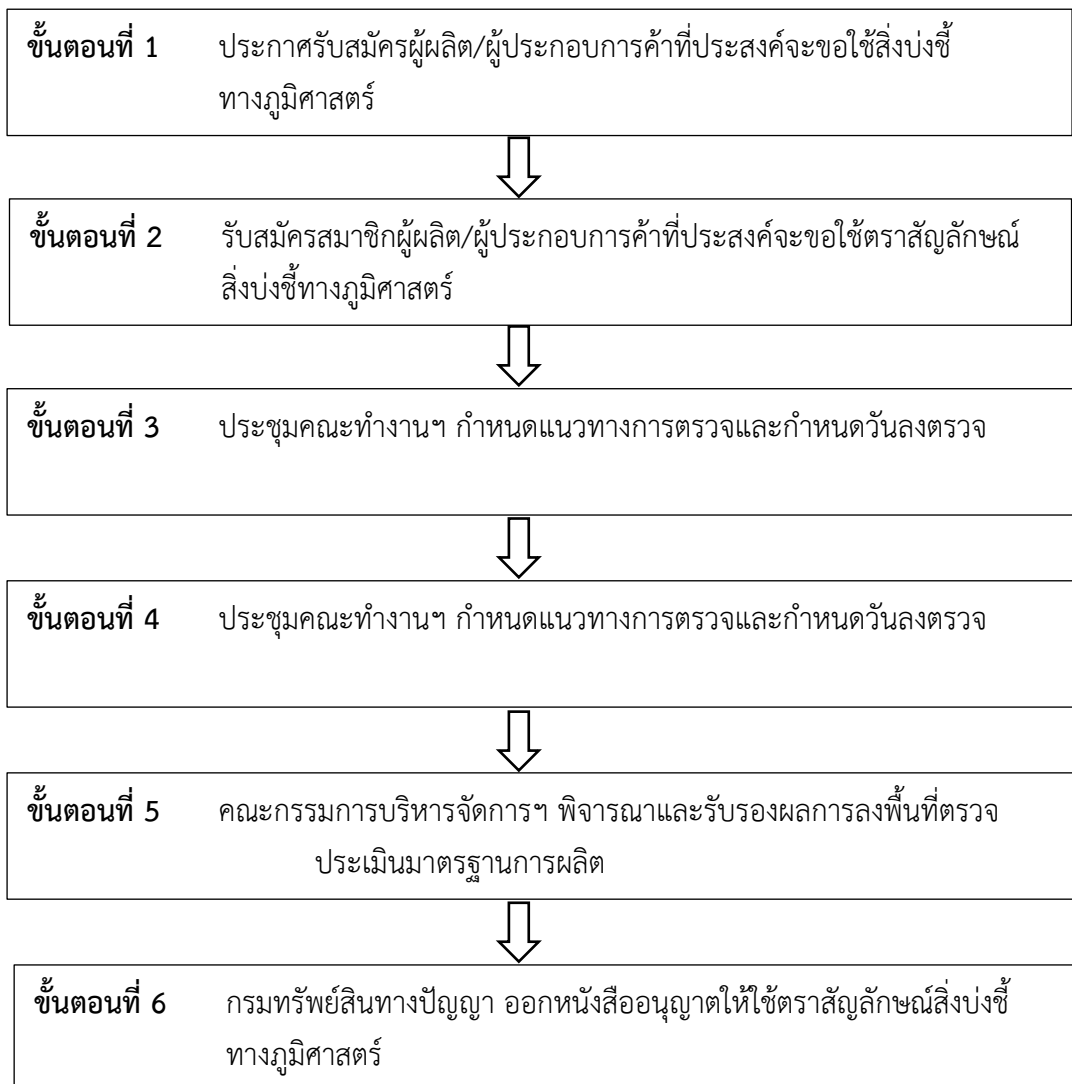
1) ประชุมคณะกรรมการบริหารจัดการฯ เพื่อรับรองผลการประเมินของคณะกรรมการฯ

2) จังหวัดเสนอรายชื่อผู้ผลิต ผู้ประกอบการค้า ที่ผ่านการประเมินให้กับกรมทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ไทย

3.2.6 **ขั้นตอนที่ 6** กรมทรัพย์สินทางปัญญา ออกหนังสืออนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ไทย

- 1) ตรวจสอบเอกสาร จัดทำหนังสืออนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ไทย
- 2) ส่งใบรับรองให้สำนักงานพาณิชย์จังหวัด

แผนผังขั้นตอนการดำเนินงานตามระบบควบคุมภายในสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
“เผือกหอมบ้านหมอ” ทั้ง 6 ขั้นตอน

โดยใบสมัครสมาชิกผู้ประสงค์จะขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือแบบฟอร์ม GIC.01 ซึ่งเป็นเอกสาร
ที่ใช้รับสมัครสมาชิกผู้ผลิต/ผู้ประกอบการค้ามีดังนี้

GIC.01

 แบบฟอร์ม การขออนุญาตใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ไทย สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ _____ ข้อมูลเพื่อสร้างหนังสืออนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์ GI ไทย	
1. ☐ ขอใช้ตราสัญลักษณ์ GI ไทย ครั้งแรก ☐ เคยเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์ GI ไทยแล้ว เลขที่หนังสืออนุญาตเดิม อสช _____ / _____ ลำดับที่ _____	
2. ขอใช้ตราสัญลักษณ์ GI ไทย ในฐานะ ☐ ผู้ผลิต ☐ ผู้ประกอบการ ☐ ผู้ผลิตและผู้ประกอบการ	
3. ประเภทการขอใช้ตราสัญลักษณ์ GI ไทย ☐ แบบรายเดี่ยว โปรดระบุข้อมูลในข้อ 3.1 ☐ แบบกลุ่ม โปรดระบุข้อมูลในข้อ 3.2	
3.1 กรณีขอใช้ตราสัญลักษณ์ GI ไทย แบบรายเดี่ยว ☐ บุคคลธรรมดา ☐ กลุ่มบุคคล ☐ นิติบุคคล ชื่อผู้ขอ/ชื่อนิติบุคคล _____ ชื่อผู้ขอ/ชื่อนิติบุคคลภาษาอังกฤษ _____ ชื่อทางการค้า (ถ้ามี) _____ ชื่อทางการค้าภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศ (ถ้ามี) _____ ☐ เลขประจำตัวประชาชน ☐ เลขทะเบียนนิติบุคคล <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ หมู่ _____ แขวง/ตำบล _____ เขต/อำเภอ _____ จังหวัด _____ รหัสไปรษณีย์ _____ โทรศัพท์ _____ โทรสาร _____ E-mail _____ ชื่อบุคคลที่สามารถติดต่อได้ (กรณีเป็นกลุ่มบุคคล/นิติบุคคล) _____ โทรศัพท์ _____	
3.2 กรณีขอใช้ตราสัญลักษณ์ GI ไทย แบบกลุ่ม ☐ กลุ่มบุคคล ☐ นิติบุคคล ชื่อกลุ่ม/ชื่อนิติบุคคล _____ ชื่อกลุ่ม/ชื่อนิติบุคคลภาษาอังกฤษ _____ ชื่อทางการค้า (ถ้ามี) _____ ชื่อทางการค้าภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศ (ถ้ามี) _____ ☐ เลขทะเบียนนิติบุคคล <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> ที่อยู่ _____ หมู่ _____ แขวง/ตำบล _____ เขต/อำเภอ _____ จังหวัด _____ รหัสไปรษณีย์ _____ จำนวนสมาชิก _____ ราย (ระบุรายชื่อ ลงในใบรายชื่อสมาชิก) ชื่อบุคคลที่สามารถติดต่อได้ _____ ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ หมู่ _____ แขวง/ตำบล _____ เขต/อำเภอ _____ จังหวัด _____ รหัสไปรษณีย์ _____ โทรศัพท์ _____ โทรสาร _____ E-mail _____	
4. ข้อมูลที่ตั้งแหล่งผลิต/สถานที่ประกอบการค้า 4.1 ที่อยู่ หมู่ _____ แขวง/ตำบล _____ เขต/อำเภอ _____ จังหวัด _____ รหัสไปรษณีย์ _____ โทรศัพท์ _____ โทรสาร _____ E-mail _____ 4.2 ค่าพิกัดภูมิศาสตร์ ละติจูด (Latitude) _____ ลองจิจูด (Longitude) _____ หรือ ค่า X _____ ค่า Y _____ ค่าพิกัดภูมิศาสตร์ คือค่าที่จะนำไประบุพิกัดในแผนที่บนเว็บไซต์ และแอปพลิเคชัน รวมถึงใช้ในการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์สินค้า GI	

หมายเหตุ 1. การกรอกข้อความให้ใช้วิธีพิมพ์ 2. ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง

หน้า 1 ของจำนวน 2 หน้า

5. ข้อมูลการผลิต/ประกอบการค้า (กรณีขอใช้ตราแบบกลุ่ม: ให้แจ้งข้อมูลภาพรวมของกลุ่ม)

5.1 กรณีเป็นผู้ผลิต ระบุหน่วย: กิโลกรัม/ปี ชั้น/ปี

ปริมาณการผลิตต่อปี		
มูลค่าการจำหน่าย		บาท/ปี
พื้นที่การผลิต จำนวนแปลง	แปลง พื้นที่รวม	ไร่ งาน

5.2 กรณีเป็นผู้ประกอบการ ระบุหน่วย: กิโลกรัม/ปี ชั้น/ปี

ปริมาณการจำหน่ายต่อปี		
มูลค่าการจำหน่าย		บาท/ปี

5.3 กรณีมีการส่งออก ระบุหน่วย: กิโลกรัม/ปี ชั้น/ปี

ปริมาณการส่งออกต่อปี		
มูลค่าการส่งออก		บาท/ปี

6. ข้อมูลช่องทางการจำหน่าย (เลือกได้มากกว่า 1)

6.1 รูปแบบการจำหน่าย คำปลีก คำส่ง/ส่ง/ตัวแทน/พ่อค้าคนกลาง

6.2 ช่องทางการจำหน่าย

ร้านค้าของตนเอง ร้านขายของฝาก/สินค้าที่ระลึก บูธจำหน่าย/แสดงสินค้า

ร้านค้าสะดวกซื้อ/ห้างสรรพสินค้า เช่น 7-Eleven, Tops, Lotus, Makro เป็นต้น ระบุ _____

ช่องทางออนไลน์ เช่น Website Social Media (Facebook Instagram Line) และแพลตฟอร์ม e-Commerce ต่าง ๆ (Shopee Lazada) เป็นต้น ระบุ Website (ถ้ามี) _____

ส่งออกต่างประเทศ ประเทศที่ส่งออก _____

ช่องทางการจำหน่ายอื่น ๆ โปรดระบุ _____

7. ข้อมูลอื่น ๆ

7.1 ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (ออร์แกนิก) อื่น ๆ (ถ้ามี) _____

7.2 สนใจเข้าร่วมงานแสดงและจำหน่ายสินค้า ในประเทศ ต่างประเทศ ไม่สนใจ

7.3 ข้าพเจ้าเคยฟังการบรรยายเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เคย ไม่เคย

8. เอกสารประกอบการขอใช้ตราสัญลักษณ์ GI ไทย

สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หรือ หนังสือรับรองนิติบุคคล

(เฉพาะกรณีขอใช้ตราสัญลักษณ์ GI ไทย แบบกลุ่ม) ใบรายชื่อสมาชิก และสำเนาบัตรประชาชนของสมาชิก

9. รับทราบว่ากรมทรัพย์สินทางปัญญาสามารถเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลตามที่ระบุในแบบฟอร์มนี้ เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินงานตามภารกิจของกรมทรัพย์สินทางปัญญาและเพื่อประโยชน์สาธารณะ สำหรับจัดทำเป็นฐานข้อมูลผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์ GI ไทย และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของกองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ กรมทรัพย์สินทางปัญญา รวมถึงการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น การเผยแพร่ข้อมูลผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์ GI ไทยลงในเว็บไซต์กรมทรัพย์สินทางปัญญา การจัดทำระบบควบคุมคุณภาพ การส่งเสริมการตลาด การสร้างมูลค่าเพิ่ม และการประชาสัมพันธ์สินค้า GI เป็นต้น

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ข้อความข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ และยอมรับตามคู่มือปฏิบัติงานและแผนการควบคุม และหากข้าพเจ้าได้รับการอนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยแล้ว ข้าพเจ้าจะปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบที่กรมทรัพย์สินทางปัญญากำหนด

ลงชื่อ _____ ผู้ขอใช้ตราสัญลักษณ์ GI ไทย
(_____)
_____ / _____ / _____

หมายเหตุ 1. การกรอกข้อความให้ใช้วิธีพิมพ์ 2. ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง 3. เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดทำสำเนาบัตรประชาชนหรือสำเนาหนังสือรับรองนิติบุคคล

หน้า 2 ของจำนวน 2 หน้า

ที่	ใบรายชื่อสมาชิก
	<p>ชื่อก่อน</p> <p>ชื่อ _____</p> <p>เลขประจำตัวประชาชน <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/></p> <p>ที่อยู่ หมู่ _____ แขวง/ตำบล _____</p> <p>เขต/อำเภอ _____ จังหวัด _____</p> <p>รหัสไปรษณีย์ _____ โทรศัพท์ _____</p> <p>พื้นที่การผลิต จำนวนแปลง แปลง พื้นที่รวม ไร่ งาน</p>
	<p>ชื่อก่อน</p> <p>ชื่อ _____</p> <p>เลขประจำตัวประชาชน <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/></p> <p>ที่อยู่ หมู่ _____ แขวง/ตำบล _____</p> <p>เขต/อำเภอ _____ จังหวัด _____</p> <p>รหัสไปรษณีย์ _____ โทรศัพท์ _____</p> <p>พื้นที่การผลิต จำนวนแปลง แปลง พื้นที่รวม ไร่ งาน</p>
	<p>ชื่อก่อน</p> <p>ชื่อ _____</p> <p>เลขประจำตัวประชาชน <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/></p> <p>ที่อยู่ หมู่ _____ แขวง/ตำบล _____</p> <p>เขต/อำเภอ _____ จังหวัด _____</p> <p>รหัสไปรษณีย์ _____ โทรศัพท์ _____</p> <p>พื้นที่การผลิต จำนวนแปลง แปลง พื้นที่รวม ไร่ งาน</p>
	<p>ชื่อก่อน</p> <p>ชื่อ _____</p> <p>เลขประจำตัวประชาชน <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/></p> <p>ที่อยู่ หมู่ _____ แขวง/ตำบล _____</p> <p>เขต/อำเภอ _____ จังหวัด _____</p> <p>รหัสไปรษณีย์ _____ โทรศัพท์ _____</p> <p>พื้นที่การผลิต จำนวนแปลง แปลง พื้นที่รวม ไร่ งาน</p>
	<p>ชื่อก่อน</p> <p>ชื่อ _____</p> <p>เลขประจำตัวประชาชน <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/></p> <p>ที่อยู่ หมู่ _____ แขวง/ตำบล _____</p> <p>เขต/อำเภอ _____ จังหวัด _____</p> <p>รหัสไปรษณีย์ _____ โทรศัพท์ _____</p> <p>พื้นที่การผลิต จำนวนแปลง แปลง พื้นที่รวม ไร่ งาน</p>

3.3 แนวทางการปฏิบัติงานของผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เผือกหอมบ้านหมอ

ในส่วนของแนวทางการปฏิบัติงานสำหรับสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เผือกหอมบ้านหมอ ทั้งคำนิยาม ขอบเขต ลักษณะผลผลิต การผลิต การบรรจุหีบห่อ การตรวจสอบ และการขึ้นทะเบียน สามารถสรุปเป็นรายละเอียดได้ ดังนี้

3.3.1 คำนิยาม “เผือกหอมบ้านหมอ” (Ban Mo Taro หรือ Phueak Horn Ban Mo) หมายถึง เผือกหอมชนิดหัวใหญ่ ปลูกด้วยสายพันธุ์เผือกหอม เชียงใหม่หรือเผือกหอมพิจิตร เนื้อเผือกมีสีขาวอมม่วงอ่อน มีเส้นใยสีม่วงกระจายทั่วผล เมื่อผ่านความร้อนเนื้อเผือกจะมีลักษณะร่วนซุย และมีกลิ่นหอมมากกว่าเผือกหอมทั่วไป ปลูกในพื้นที่ 3 อำเภอของจังหวัดสระบุรี ได้แก่ อำเภอบ้านหมอ อำเภอดอนพุด และอำเภอนองโตน

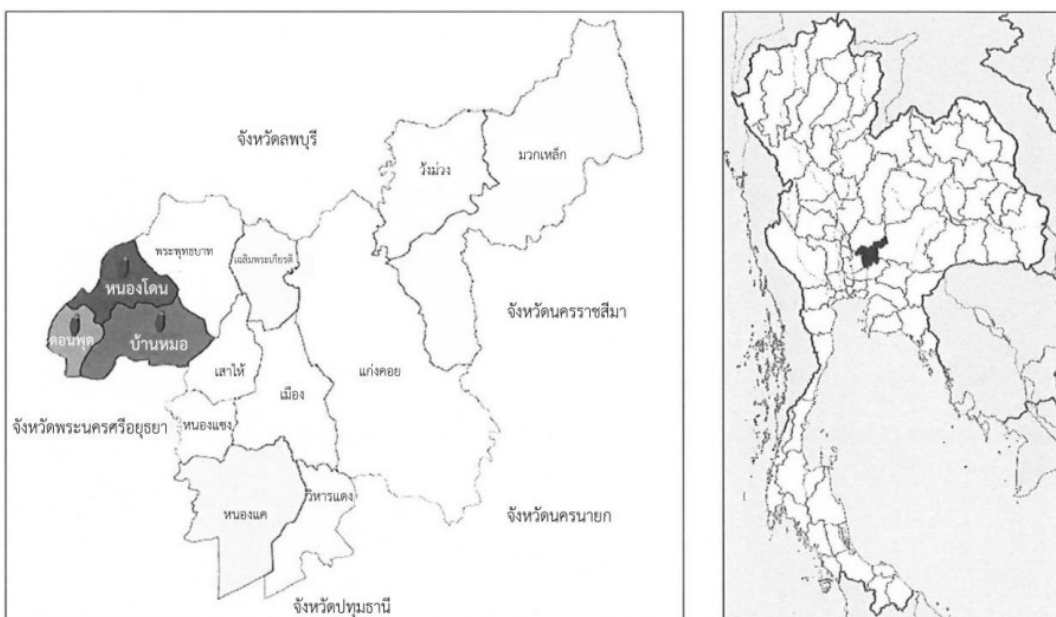
“ผู้ผลิต” หมายถึง เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเผือกหอมบ้านหมอ และต้องขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานที่ได้รับมอบหมาย และยอมรับเงื่อนไขของกลุ่ม และการตรวจรับรอง

“การขึ้นทะเบียนเป็นผู้ผลิตเผือกหอมบ้านหมอ” หมายถึง ผู้ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นผู้ผลิตเผือกหอมบ้านหมอ และอนุญาตให้ใช้ชื่อ เผือกหอมบ้านหมอ

“ผู้ประกอบการค้า” หมายถึง ผู้จำหน่ายหรือกลุ่มผู้จำหน่ายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบการค้าเผือกหอมบ้านหมอ และต้องขึ้นทะเบียนกับหน่วยงานที่ได้รับมอบหมาย และยอมรับเงื่อนไขของกลุ่ม และการตรวจรับรอง

“การขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการค้าเผือกหอมบ้านหมอ” หมายถึง ผู้ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการค้าเผือกหอมบ้านหมอ และอนุญาตให้ใช้ชื่อ เผือกหอมบ้านหมอ

3.3.2 ขอบเขตพื้นที่การผลิต ขอบเขตพื้นที่การปลูกเผือกหอมบ้านหมอ ครอบคลุมพื้นที่ 3 อำเภอของจังหวัดสระบุรี ได้แก่ อำเภอบ้านหมอ อำเภอดอนพุด และอำเภอนองโตน

แผนที่แสดงแหล่งภูมิศาสตร์ที่มีการเพาะปลูกเผือกหอมบ้านหมอ

3.3.3 ลักษณะพิเศษของเปลือกหอมบ้านหมอ

- 1) พันธุ์เปลือกหอม พันธุ์เปลือกหอมเชียงใหม่ หรือพันธุ์เปลือกหอมพิจิตร
- 2) ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพของเปลือกหอมบ้านหมอ มีลักษณะเด่นที่แตกต่างจากเปลือกหอมจากพื้นที่อื่น ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้
 - 2.1) รูปทรง เปลือกหัวขนาดใหญ่ ทรงกระบอก เรียวยาว คล้ายหัวปลี เมื่อแก้จัดผิวเปลือกมีสีน้ำตาลแดงเข้ม
 - 2.2) เนื้อ เนื้อเปลือกมีสีขาวอมม่วงอ่อน มีเส้นใยสีม่วง มีแป้งมาก เมื่อผ่านความร้อน เนื้อจะร่วนซุย
 - 2.3) กลิ่น เมื่อผ่านความร้อนจะมีกลิ่นหอมมากเป็นเอกลักษณ์
 - 2.4) รสชาติ มัน

3.4 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับระบบการผลิต

- 1) ผู้ผลิต/ผู้ประกอบการค้า ต้องขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกหากมีการยกเลิกการผลิตต้องแจ้งให้ผู้รับขึ้นทะเบียนทราบ และยอมรับเงื่อนไขของกลุ่มและการตรวจรับรองตามที่ตกลงกันก่อนเริ่มทำการผลิต/ประกอบการค้า
- 2) ผู้ตรวจสอบ หรือคณะทำงานระดับจังหวัดที่ตั้งขึ้นโดยจังหวัดสระบุรี หรือหน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจในการตรวจสอบรับรองมาตรฐานหรือบุคคลภายนอกที่ได้รับการว่าจ้างให้ตรวจรับรอง

3.5 กระบวนการผลิต

ข้อกำหนดและเกณฑ์ของกระบวนการผลิตสินค้าเปลือกหอมบ้านหมอ ซึ่งผู้ผลิตต้องดำเนินการตามเพื่อให้คุณภาพดีนั้น สามารถสรุปได้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อกำหนดและเกณฑ์ของกระบวนการผลิตสินค้าเปลือกหอมบ้านหมอ

ข้อกำหนด	เกณฑ์ที่กำหนด
พื้นที่ปลูก	- การเตรียมต้นพันธุ์
การเตรียมต้นพันธุ์	- ควรคัดหน่อพันธุ์ที่มีคุณภาพ กรณีใช้หน่อพันธุ์เดิม ไม่ควรเกิน 3 ครั้ง และไม่ควรอยู่ในพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดโรค - เตรียมต้นพันธุ์หรือหน่อพันธุ์ในแปลงขนาดตามความเหมาะสม ควรโรยพื้นด้วยแกลบดำให้หนาพอประมาณ นำลูกเปลือกมาวางเรียงไม่ให้ทับกันโรยกลบด้วยแกลบดำแล้ว ปิดคลุมด้วยฟาง รดน้ำให้ชุ่ม จนลูกเปลือกเริ่มผลิตหน่อเป็นต้นอ่อน หรืออายุประมาณ 1 เดือน จึงย้ายลงแปลงปลูก
การเตรียมดิน	- เตรียมดินโดยการไถตะ ตากดินทิ้งไว้ระยะหนึ่ง แล้วไถแปรเพื่อย่อยดินทำการปรับปรุงดิน ตามความเหมาะสมของพื้นที่
การเตรียมแปลงปลูก	- เตรียมแปลงปลูกได้ทั้งแบบยกร่องหรือพื้นที่ราบ ดังนี้ 1) การปลูกแบบยกร่อง ยกร่องแปลงปลูกให้สั้นร่องกว้างประมาณ 30 - 50 เซนติเมตร เว้นระยะห่างระหว่างแปลงปลูกให้กว้าง ประมาณ 80 - 100 เซนติเมตร จากนั้นหล่อ น้ำทิ้งไว้ในร่องน้ำให้มีความชื้นและดินอ่อนนุ่ม ขุดหลุมปลูกบนหลังร่อง วางหน่อพันธุ์ลงปลูกให้ต้นตั้งตรง

ตารางที่ 2 ข้อกำหนดและเกณฑ์ของกระบวนการผลิตสินค้าเหือกหอมบ้านหมอ (ต่อ)

ข้อกำหนด	เกณฑ์ที่กำหนด
การเตรียมแปลงปลูก (ต่อ)	หรือถ้าดินอ่อนนุ่มสามารถกดหัวหน่อพันธุ์ลงไปบนดินได้เลย จากนั้นเกลี่ยดินกลบ ควรปลูกให้มีระยะห่างระหว่างต้นไม่น้อยกว่า 25 เซนติเมตร 2) การปลูกแบบไม่ได้ยกร่องหรือปลูกพื้นที่ราบ ให้ทำเทือก (ทำให้เป็นโคลนเป็นตม) แล้วปลูกด้วยวิธีปักดำ อาจใช้เชือกขึงเพื่อกะระยะในการปลูก จากนั้นวางหน่อพันธุ์เหือกลงปลูกให้ต้นตั้งตรง ควรปลูกให้มีระยะห่างระหว่างต้นไม่น้อยกว่า 25 เซนติเมตร
การปลูก	- สามารถปลูกได้ตลอดปีในแหล่งที่มีปริมาณน้ำเพียงพอหรือปลูกในช่วงฤดูฝน หรือส่วนใหญ่นิยมปลูก ในช่วงเดือนกันยายนถึงเดือนมกราคมซึ่งเป็นช่วงที่มีอากาศเหมาะสม
การให้น้ำ	- ดูแลให้ได้รับน้ำอย่างพอเพียงสม่ำเสมอ รักษาระดับน้ำให้สูงพอประมาณ แต่ต้องไม่ท่วมหัวเหือก
การดูแลรักษา	- ทำการพูนดินหรือแถมโปะ เมื่อเหือกตั้งตัวได้แล้ว พรวนดินบนร่องปลูกโดยตักดินจากระหว่างแถวเหือกหรือสันร่องมากลบต้นเหือก เพื่อให้เหือกมีหัวป้อมใหญ่และมีน้ำหนักดี - ทำการตัดแต่งหน่อ ตัดแต่งหน่อข้างโดยใช้มีดคม ๆ ปาดหน่อที่แตกออกทิ้ง ตกแต่งไม่ให้แตกเป็นกอใหญ่ เพราะจะได้เหือกที่มีหัวเล็ก
การใส่ปุ๋ย	- ปริมาณการใส่ปุ๋ยขึ้นอยู่กับปริมาณธาตุอาหารที่มีอยู่ในดิน ซึ่งการใส่ปุ๋ยครั้งสุดท้าย ควรใส่ปุ๋ยก่อนเก็บเกี่ยวไม่น้อยกว่า 60 วัน โดยทั่วไปควรใส่ปุ๋ยอย่างน้อย 3 ครั้ง คือ 1) เมื่อเหือกอายุประมาณ 2 - 3 สัปดาห์ เพื่อเร่งการเติบโตของลำต้น โดยหยอดใส่บริเวณโคนต้น และควรทำพร้อมการพูนโคน 2) เมื่อเหือกอายุประมาณ 1 - เดือน เพื่อเร่งราก ลำต้น และหัว โดยโรยปุ๋ยข้างๆ ร่องเหือก 3) เมื่อต้นเหือกหอมอายุ 3 - 4 เดือน เพื่อเร่งสร้างและบำรุงหัวอาจทำการบำรุงทางใบ เพื่อช่วยให้ได้หัวเหือกขนาดใหญ่และเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น
การกำจัดวัชพืช	- กำจัดวัชพืชอย่างสม่ำเสมอจนถึงช่วงเวลาเก็บเกี่ยว โดยการกำจัดวัชพืชควรทำไม่น้อยกว่า 3 ครั้ง ไม่แนะนำให้ใช้สารเคมีฉีดพ่น
การกำจัดโรคพืชและแมลงศัตรูพืช	- กำจัดโรคพืชและแมลงศัตรูเหือก โดยเลือกใช้วิธีการกำจัดตามความเหมาะสมกับโรคพืช หรือแมลงศัตรูเหือก หรือใช้หลายวิธีร่วมกันก็ได้

ตารางที่ 2 ข้อกำหนดและเกณฑ์ของกระบวนการผลิตสินค้าเปลือกหอมบ้านหมอ (ต่อ)

ข้อกำหนด	เกณฑ์ที่กำหนด
การเก็บเกี่ยว	<p>- ระยะเวลาที่เหมาะสมในการเก็บเกี่ยว คือ ประมาณ 5 - 7 เดือนนับตั้งแต่วันปลูกหรือสังเกตจากใบจะค่อย ๆ เหี่ยว มองเห็นกาบใบได้ชัดเจนขึ้น หรือสังเกตจากโคนต้นที่จะลอยเหนือดินขึ้นมาเล็กน้อย ถ้ามีน้ำขังให้ระบายน้ำในแปลงเปลือกออกก่อนเก็บเกี่ยว 7 - 15 วัน</p> <p>- วิธีการเก็บเกี่ยว นำอุปกรณ์ชุดเปลือกแทงลงไปใต้หัวเปลือก แล้วงัดขึ้นมาลอกดึงเอากาบแห้งออกให้หมด ตัดลำต้นออกพอประมาณ ตัดแยกลูกหัวเปลือกออก ควรชุดเปลือกด้วยความระมัดระวัง ไม่ให้หัวเปลือกมีบาดแผลบอบช้ำ</p>
การเก็บรักษา	<p>- หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว ควรนำเปลือกไปไว้ในที่ร่ม มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก ไม่อับลม ผึ่งให้ค่อนข้างแห้งไม่ให้เปียกชื้น</p> <p>- ควรแยกเปลือกมีบาดแผลไว้ต่างหากไม่ปะปนกัน</p>
การบรรจุและการขนส่ง	<p>- การบรรจุ ควรทำการคัดแยกขนาดของเปลือกแล้วบรรจุในภาชนะที่เหมาะสม สามารถระบายอากาศได้ดี</p> <p>- การขนส่ง ควรมีภาชนะใส่เปลือกที่เหมาะสม วางเรียงสลับกัน ไม่ควรขึ้นไปเหยียบบนเปลือก หรือนำเปลือกมาสูมกองกันเป็นปริมาณมากเกินไป</p>

3.6 การบรรจุหีบห่อ

- 1) รายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์ ฉลาก หรือหีบห่อ ให้ประกอบด้วยคำว่า “เปลือกหอมบ้านหมอ” และ/หรือ “Ban Mo Taro” และ/หรือ “Phueak Horn Ban Mo”
- 2) ให้ระบุชื่อและที่อยู่ เบอร์ติดต่อของผู้ผลิต/ผู้ประกอบการค้า หรือ QR - Code
- 3) ต้องทำการบันทึกปริมาณของผลิตภัณฑ์ ชื่อผู้ซื้อ วันที่ และปริมาณผลิตภัณฑ์ที่ขาย

3.7 การตรวจสอบ

1) เผือกหอมบ้านหมอ จะต้องผลิตในเขตพื้นที่ 3 อำเภอ ของจังหวัดสระบุรี ได้แก่ อำเภอบ้านหมอ อำเภอดอนพุด และอำเภอหนองโดน ตามกระบวนการผลิตข้างต้น

2) กระบวนการผลิต จะต้องผ่านการควบคุมตรวจสอบ คือ มีการขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ปลูกเผือกหอมบ้านหมอ รวมทั้งต้องมีเอกสารกำกับเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับได้

3.8 การขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูก ผู้รวบรวม ผู้บรรจุ และผู้จำหน่าย

1) ใบสมัครขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกผู้มีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เผือกหอมบ้านหมอใช้ตามแบบที่กำหนด

2) สถานที่ยื่นใบสมัคร

- เกษตรกรผู้ปลูก : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสระบุรี/สำนักงานเกษตรจังหวัดสระบุรี/สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหมอ/สำนักงานเกษตรอำเภอดอนพุด/สำนักงานเกษตรอำเภอหนองโดน

- ผู้ประกอบการค้าผู้บรรจุ/ผู้จำหน่าย : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสระบุรี

3) การยกเลิกหรือการเปลี่ยนแปลงข้อมูลใด ๆ ต้องแจ้งต่อหน่วยงานที่ยื่นใบสมัคร ในกรณีที่ไม่มีการแจ้งการเปลี่ยนแปลงให้ถือว่ายืนยันการเป็นสมาชิก

4) หากมีการจัดตั้งสมาคมสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เผือกหอมบ้านหมอ หรือองค์กรอื่น ที่สามารถทำหน้าที่บริหารจัดการตั้งแต่ต้นน้ำ ถึงปลายน้ำ ให้สมาคมฯ ดำเนินการในข้อ 2) -3) ทั้งนี้จะต้องรายงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดทราบด้วย

5) ผู้ขอขึ้นทะเบียนต้องปฏิบัติตามคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เผือกหอมบ้านหมอและแผนการควบคุมตรวจสอบสินค้า

3.9 การตรวจประเมินคุณภาพสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เผือกหอมบ้านหมอ

ในการตรวจประเมินคุณภาพสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เผือกหอมบ้านหมอ เป็นการลงพื้นที่ของคณะทำงานควบคุมตรวจสอบกระบวนการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ “เผือกหอมบ้านหมอ” ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากจังหวัดสระบุรี ให้เป็นผู้ตรวจประเมินดังกล่าว โดยมีหน้าที่ในการลงพื้นที่ตรวจประเมินมาตรฐานการผลิตของผู้ขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ไทย และสรุปผลการตรวจประเมินเสนอต่อคณะกรรมการ บริหารจัดการสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ “เผือกหอมบ้านหมอ” เพื่อพิจารณาผลการตรวจก่อนที่จะดำเนินการส่งรายชื่อผู้ผ่านเกณฑ์หรือข้อกำหนดไปยังกรมทรัพย์สินทางปัญญาสำหรับการกรอกเอกสารอนุญาตต่อไป

ทั้งนี้การตรวจประเมินจะดำเนินการโดยใช้แบบประเมินคุณภาพสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เผือกหอมบ้านหมอแบบเดี่ยวหรือแบบกลุ่ม จะขึ้นอยู่กับการสมัครขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ว่าเป็นแบบใด ซึ่งในแบบประเมินคุณภาพสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เผือกหอมบ้านหมอ จะมีการระบุข้อกำหนดหลักหรือรองไว้ด้วย โดยข้อกำหนดหลัก หมายถึง ต้องเป็นไปตามข้อกำหนดเท่านั้นจึงจะผ่าน ส่วนข้อกำหนดรอง หมายถึง อาจอนุโลมให้ผ่านได้หากไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพผลผลิต

การลงพื้นที่ตรวจประเมินของคณะทำงานควบคุมตรวจสอบกระบวนการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ “เผือกหอมบ้านหมอ” นั้น จะต้องลงพื้นที่ตรวจสอบสถานที่ผลิตทั้งหมด ยกเว้น แบบกลุ่มที่จะลงพื้นที่ตรวจทุกกลุ่ม แต่จะสุ่มตรวจสอบสมาชิกภายในกลุ่มตามจำนวนที่เหมาะสม เมื่อดำเนินการตรวจประเมินแล้ว คณะทำงานควบคุมตรวจสอบกระบวนการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ “เผือกหอมบ้านหมอ” จะต้องสรุปผลและลงชื่อรับรองในแบบตรวจประเมิน พร้อมทั้งอาจให้ความคิดเห็นว่า จะต้องมีการแก้ไขในส่วนใดหรือไม่ หากต้องมีการแก้ไข คณะทำงานควบคุมตรวจสอบกระบวนการผลิตสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ “เผือกหอมบ้านหมอ” จะต้องแสดงรายละเอียดการแก้ไข และกำหนดระยะเวลาที่ใช้ใช้ในการแก้ไขให้ชัดเจน จากนั้นจึงกลับมาตรวจประเมินอีกครั้ง

โดยเอกสารคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) สินค้า “เผือกหอมบ้านหมอ” แบบประเมิน และแบบตรวจติดตามการแก้ไข ซึ่งใช้ในการตรวจประเมินคุณภาพสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เผือกหอมบ้านหมอ มีดังนี้

คำสั่งจังหวัดสระบุรี
ที่ ๒๕๖๔/๒๕๖๓

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) สินค้า “เผือกหอมบ้านหมอ”

ด้วย กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ ได้มีนโยบายผลักดันโครงการส่งเสริมหนึ่งจังหวัดหนึ่งสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications หรือ GI) เพื่อให้ผู้มีสิทธิขอขึ้นทะเบียนผู้มีสิทธิใช้ประโยชน์จากการคุ้มครอง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชนทั่วไป ได้เข้าใจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ การได้มาซึ่งความคุ้มครองที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน การใช้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นเครื่องมือทางการค้าเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าของชุมชน การสร้างความแตกต่างเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ตลอดจนการสร้างความรู้สึกรักผูกพัน ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชนที่จะมุ่งเน้นรักษาคุณภาพและมาตรฐานสินค้า ภูมิปัญญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น ซึ่งจังหวัดสระบุรี มีสินค้า “เผือกหอมบ้านหมอ” ที่มีเรื่องราวความเป็นมาที่น่าสนใจ มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แตกต่างจากสินค้าประเภทเดียวกันในพื้นที่อื่น และมีศักยภาพที่จะสามารถพัฒนาต่อยอดเพื่อเพิ่มมูลค่าสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี เหมาะสมที่จะขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๖

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) สินค้า “เผือกหอมบ้านหมอ” แก่ผู้ผลิต และผู้ประกอบการค้าเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จังหวัดสระบุรี จึงแต่งตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) สินค้า “เผือกหอมบ้านหมอ”

๑. คณะกรรมการกำกับดูแลและอนุญาตการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) สินค้า “เผือกหอมบ้านหมอ”

๑.๑ องค์ประกอบ

(๑) ผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี	ประธานกรรมการ
(๒) รองผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี (ที่ได้รับมอบหมาย)	รองประธานกรรมการ
(๓) เกษตรจังหวัดสระบุรี	กรรมการ
(๔) เกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระบุรี	กรรมการ
(๕) สหกรณ์จังหวัดสระบุรี	กรรมการ
(๖) อุตสาหกรรมจังหวัดสระบุรี	กรรมการ
(๗) พัฒนาการจังหวัดสระบุรี	กรรมการ
(๘) วัฒนธรรมจังหวัดสระบุรี	กรรมการ
(๙) ประชาสัมพันธ์จังหวัดสระบุรี	กรรมการ

(๑๐) ผู้อำนวยการ...

(๑๐) ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาที่ดินจังหวัดสระบุรี	กรรมการ
(๑๑) ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ ๕	กรรมการ
(๑๒) ผู้อำนวยการธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตรจังหวัดสระบุรี	กรรมการ
(๑๓) ประธานหอการค้าจังหวัดสระบุรี	กรรมการ
(๑๔) ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสระบุรี	กรรมการ
(๑๕) พาณิชย์จังหวัดสระบุรี	กรรมการและเลขานุการ
(๑๖) ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการประกอบธุรกิจการค้า และการตลาด สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสระบุรี	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
(๑๗) หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการผลิต สำนักงานเกษตรจังหวัดสระบุรี	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

๑.๒ อำนาจหน้าที่

- (๑) กำหนดหลักเกณฑ์ แนวทางการดำเนินการควบคุมตรวจสอบกระบวนการผลิตและจำหน่ายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) สินค้า “เผือกหอมบ้านหมอ”
- (๒) กำหนดนโยบาย กิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) สินค้า “เผือกหอมบ้านหมอ”
- (๓) พิจารณานุญาต เพิกถอน การใช้ตราสัญลักษณ์ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สินค้า (GI) “เผือกหอมบ้านหมอ” พร้อมทั้งรายงานผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี และกรมทรัพย์สินทางปัญญาทราบ
- (๔) พิจารณาแก้ไขและหาข้อยุติ กรณีเกิดปัญหาการละเมิด ชื่อร้องเรียน ข้อพิพาท และข้อเสียหายจากการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) สินค้า “เผือกหอมบ้านหมอ” พร้อมทั้งรายงานผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี และกรมทรัพย์สินทางปัญญาทราบ
- (๕) เผยแพร่และประชาสัมพันธ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) สินค้า “เผือกหอมบ้านหมอ” เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของจังหวัด
- (๖) แต่งตั้งคณะทำงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) สินค้า “เผือกหอมบ้านหมอ” มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์

๒. คณะทำงานเพื่อการพิจารณาคำขอ ตรวจสอบ ควบคุมคุณภาพ และแหล่งที่มาของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) สินค้า “เผือกหอมบ้านหมอ”

๒.๑ องค์ประกอบ

(๑) เกษตรจังหวัดสระบุรี	หัวหน้าคณะทำงาน
(๒) พาณิชย์จังหวัดสระบุรี	คณะทำงาน
(๓) อุตสาหกรรมจังหวัดสระบุรีหรือผู้แทน	คณะทำงาน
(๔) เกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระบุรีหรือผู้แทน	คณะทำงาน
(๕) เกษตรอำเภอในพื้นที่	คณะทำงาน
(๖) ผู้แทนเกษตรกรในพื้นที่	คณะทำงาน
(๗) หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาการผลิต สำนักงานเกษตรจังหวัดสระบุรี	คณะทำงาน และเลขานุการ

/(๘) นักวิชาการ...

(๘) นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัดสระบุรี (ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเนื้อหอมบ้านหมอ)	คณะทำงาน และผู้ช่วยเลขานุการ
---	---------------------------------

๒.๒ อำนาจหน้าที่

(๑) รับคำขอขึ้นทะเบียน จัดทำทะเบียนสมาชิกผู้ผลิต “เนื้อหอมบ้านหมอ” ที่ประสงค์จะขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) “เนื้อหอมบ้านหมอ”

(๒) พิจารณาตรวจสอบคำขอ ตามคุณสมบัติและของสมาชิกผู้ขึ้นทะเบียนขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) “เนื้อหอมบ้านหมอ” ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของคู่มือปฏิบัติงาน สำหรับสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) “เนื้อหอมบ้านหมอ” และที่คณะกรรมการกำกับดูแลและอนุญาตการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) สินค้า “เนื้อหอมบ้านหมอ” กำหนด

(๓) ติดตามประเมินผลคุณภาพของผู้ขึ้นทะเบียนนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาคุณภาพ มาตรฐานให้มีความยั่งยืน

(๔) จัดทำรายงานผลการดำเนินการเพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการกำกับดูแลและอนุญาตการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) สินค้า “เนื้อหอมบ้านหมอ” เพื่อพิจารณาอนุญาตหรือยกเลิกการเป็นสมาชิกผู้ผลิตและจำหน่ายที่ขอใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) สินค้า “เนื้อหอมบ้านหมอ”

(๕) ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุน พร้อมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) สินค้า “เนื้อหอมบ้านหมอ”

(๖) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่คณะกรรมการกำกับดูแลและอนุญาตการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) สินค้า “เนื้อหอมบ้านหมอ” มอบหมาย

๓. คณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริง กรณีเกิดปัญหาละเมิด ชื่อร้องเรียน ข้อพิพาทและชื่อร้องเรียนจากการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) สินค้า “เนื้อหอมบ้านหมอ”

๓.๑ องค์ประกอบ

(๑) พาณิชย์จังหวัดสระบุรี	หัวหน้าคณะทำงาน
(๒) เกษตรจังหวัดสระบุรี	คณะทำงาน
(๓) อุตสาหกรรมจังหวัดสระบุรี	คณะทำงาน
(๔) พัฒนาการจังหวัดสระบุรี	คณะทำงาน
(๕) ผู้อำนวยการกลุ่มกำกับและพัฒนาเศรษฐกิจการค้า สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสระบุรี	คณะทำงาน
(๖) ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการประกอบธุรกิจการค้าและการตลาด สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสระบุรี	คณะทำงาน และเลขานุการ
(๗) นักวิชาการพาณิชย์ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสระบุรี (ที่ได้รับมอบหมาย)	คณะทำงาน และผู้ช่วยเลขานุการ

๓.๒ อำนาจหน้าที่

(๑) ตรวจสอบข้อเท็จจริง กรณีเกิดปัญหาละเมิด ชื่อร้องเรียน ข้อพิพาท และข้อเสียหายอันเกิดจากการละเมิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สินค้า “เนื้อหอมบ้านหมอ”

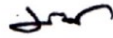
/(๒) รายงาน...

(๒) รายงานผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงและนำเสนอแนวทางแก้ไขต่อคณะกรรมการ
กำกับดูแลและอนุญาตการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) สินค้า “เผือกหอมบ้านหมอ”

(๓) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่คณะกรรมการกำกับดูแลและอนุญาตการใช้สิ่งบ่งชี้ทาง
ภูมิศาสตร์ (GI) สินค้า “เผือกหอมบ้านหมอ” มอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๓

(นายแมนรัตน์ รัตนสุคนธ์)
ผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี

**แบบประเมินคุณภาพสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
เผือกหอมบ้านหมอ (แบบเดี่ยว)**

วันที่ตรวจ :

ชื่อ - นามสกุล (ผู้รับการตรวจประเมิน) :

ที่อยู่ เลขที่ : หมู่ที่..... ตำบล.....

อำเภอ : จังหวัด :

โทร :

ชื่อ - นามสกุล (ผู้ตรวจประเมิน) :

ลำดับ วิธีการตรวจ	รายการตรวจสอบ	ข้อกำหนด หลัก/รอง	ถูกต้อง	ไม่ ถูกต้อง	ข้อเสนอแนะ
1. 	ขอบเขตพื้นที่การผลิต เป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ (ขอบเขตพื้นที่การปลูกเผือกหอมบ้านหมอครอบคลุม 3 อำเภอ ของจังหวัดสระบุรี ได้แก่ อำเภอบ้านหมอ อำเภอดอนพุด และอำเภอหนองโดน)	หลัก			กรณีไม่ถูกต้อง ต้องแจ้งให้ทราบว่า ไม่เป็นไปตาม ข้อกำหนดและทำการ ตัดออกจากบัญชี สมาชิก
2. 	ลักษณะพิเศษของเผือกหอมบ้านหมอ				
	2.1 พันธุ์ เป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ (เผือกหอม พันธุ์เผือกหอมเชียงใหม่ หรือพันธุ์เผือกหอมพิจิตร)	หลัก			กรณีไม่ถูกต้อง ต้องแจ้งให้ทราบว่า ไม่เป็นไปตาม ข้อกำหนดและทำการ ตัดออกจากบัญชี สมาชิก
	2.2 ลักษณะทางกายภาพ				กรณีไม่ถูกต้อง ต้องแจ้งให้ทราบว่า ไม่เป็นไปตาม ข้อกำหนดและทำการ ตัดออกจากบัญชี สมาชิก
	- รูปทรงเผือกหอมเป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ เผือกหัวขนาดใหญ่ทรงกระบอกเรียวยาวคล้ายหัวปลี เมื่อแก่จัดผิวเปลือกมีสีน้ำตาลเข้ม	หลัก			
	- เนื้อเผือกหอม เป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ (เนื้อเผือกมีสีขาวอมม่วงอ่อน มีเส้นใยสีม่วงมีแป้งมาก เมื่อผ่านความร้อนเนื้อจะร่วนซุย)	หลัก			
- กลิ่นเผือกหอม เป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ (เมื่อผ่านความร้อนจะมีกลิ่นหอมมากเป็นเอกลักษณ์)	หลัก				
- รสชาติเผือกหอม เป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ (รสชาติมัน)	หลัก				

ลำดับ วิธีการตรวจ	รายการตรวจสอบ	ข้อกำหนด หลัก/รอง	ถูกต้อง	ไม่ ถูกต้อง	ข้อเสนอแนะ
3. 	กระบวนการผลิต				
	3.1 การเตรียมต้นพันธุ์ เป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ (ควรคัดเลือพันธุ์ที่มีคุณภาพ กรณีใช้หน่อพันธุ์เดิมไม่ควรเกิน 3 ครั้ง และไม่ควรรอยู่ในพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดโรค ส่วนการเตรียมต้นพันธุ์หรือหน่อพันธุ์ในแปลงขนาดตามความเหมาะสม ควรโรยพินด้วยแคลเซียมให้หนาพอประมาณ นำลูกเฝือกมาวางเรียงไม่ให้ทับกัน โรยกลบด้วยแคลเซียมแล้วปิดคลุมด้วยฟาง รดน้ำให้ชุ่มจนลูกเฝือกเริ่มผลิหน่อเป็นต้นอ่อนหรืออายุประมาณ 1 เดือน จึงย้ายลงแปลงปลูก)	รอง			กรณีไม่ถูกต้องต้องแจ้งให้ผู้ถูกตรวจทำการแก้ไข
	3.2 การเตรียมดิน เป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ (เตรียมดินโดยการไถตะ ดากดินทิ้งไว้ระยะหนึ่งแล้วไถแปรเพื่อย่อยดิน ทำการปรับปรุงดิน ตามความเหมาะสมของพื้นที่)	รอง			กรณีไม่ถูกต้องต้องแจ้งให้ผู้ถูกตรวจทำการแก้ไข
	3.3 การเตรียมแปลงปลูก เป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ (เตรียมแปลงปลูกได้ทั้งแบบยกร่องหรือพื้นที่ราบ ดังนี้ 1) การปลูกแบบยกร่อง ยกร่องแปลงปลูกให้สั้นร่องกว้างประมาณ 30 - 50 เซนติเมตร เว้นระยะห่างระหว่างแปลงปลูกให้กว้างประมาณ 80 - 100 เซนติเมตร จากนั้นหล่อน้ำทิ้งไว้ในร่องน้ำให้มีความชื้นและดินอ่อนนุ่ม ขุดหลุมปลูกบนหลังร่องวางหน่อพันธุ์ลงปลูกให้ต้นตั้งตรงหรือถ้าดินอ่อนนุ่มสามารถกดหัวหน่อพันธุ์ลงไปบนแถวดินได้เลย จากนั้นเกลี่ยดินกลบ ควรปลูกให้มีระยะห่างระหว่างต้นไม่น้อยกว่า 25 เซนติเมตร 2) การปลูกแบบไม่ได้ยกร่อง หรือปลูกพื้นที่ราบ ให้ทำเทือก (ทำให้เป็นโคลนเป็นตม) แล้วปลูกด้วยวิธีปักดำ อาจใช้เชือกขึงเพื่อกระยะในการปลูก จากนั้นวางหน่อพันธุ์เฝือกลงปลูกให้ต้นตั้งตรง ควรปลูกให้มีระยะห่างระหว่างต้นไม่น้อยกว่า 25 เซนติเมตร)	รอง			กรณีไม่ถูกต้องต้องแจ้งให้ผู้ถูกตรวจทำการแก้ไข
	3.4 การปลูก เป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ (สามารถปลูกได้ตลอดปีในแหล่งที่มีปริมาณน้ำเพียงพอ หรือปลูกในช่วงฤดูฝน หรือส่วนใหญ่นิยมปลูก ในช่วงเดือนกันยายน ถึง เดือนมกราคม ซึ่งเป็นช่วงที่มีอากาศเหมาะสม)	หลัก			กรณีไม่ถูกต้องต้องแจ้งให้ทราบว่าเป็นไปตามข้อกำหนดและทำการตัดออกจากบัญชีสมาชิก
3.5 การให้น้ำ เป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ (ดูแลให้ได้รับน้ำอย่างพอเพียงสม่ำเสมอ รักษาระดับน้ำให้สูงพอประมาณ แต่ต้องไม่ท่วมหัวเฝือก)	รอง			กรณีไม่ถูกต้องต้องแจ้งให้ผู้ถูกตรวจทำการแก้ไข	

ลำดับ วิธีการตรวจ	รายการตรวจสอบ	ข้อกำหนด หลัก/รอง	ถูกต้อง	ไม่ ถูกต้อง	ข้อเสนอแนะ
	3.6 การดูแลรักษา เป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ (ทำการพูนดินหรือแหวงโปะ เมื่อเผือกตั้งตัวได้แล้ว พรวนดินบนร่องปลูกโดยตักดินจากระหว่างแถวเผือก หรือสันร่องมากลบต้นเผือก เพื่อให้เผือกมีหัวป้อมใหญ่และมีน้ำหนักดี และทำการตัดแต่งหน่อ ตัดแต่งหน่อข้างโดยใช้มีดคม ๆ ปาดหน่อที่แตกออกทั้ง ตกแต่งไม่ให้แตกเป็นกอใหญ่เพราะจะได้เผือกที่มีหัวเล็ก)	หลัก			กรณีไม่ถูกต้อง ต้องแจ้งให้ทราบว่าเป็นไปตามข้อกำหนดและทำการตัดออกจากบัญชีสมาชิก
	3.7 การใส่ปุ๋ย เป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ (ปริมาณการใส่ปุ๋ยขึ้นอยู่กับปริมาณธาตุอาหารที่มีอยู่ในดิน ซึ่งการใส่ปุ๋ยครั้งสุดท้าย ควรใส่ปุ๋ยก่อนเก็บเกี่ยวไม่น้อยกว่า 60 วัน โดยทั่วไปควรใส่ปุ๋ยอย่างน้อย 3 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 เมื่อเผือกอายุประมาณ 2 - 3 สัปดาห์ เพื่อเร่งการเติบโตของลำต้น โดยหยุดใส่บริเวณโคนต้นและควรทำพร้อมการพูนโคน)	รอง			กรณีไม่ถูกต้อง ต้องแจ้งให้ผู้ถูกตรวจทำการแก้ไข
	3.8 การกำจัดวัชพืช เป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ (กำจัดวัชพืชอย่างสม่ำเสมอจนถึงช่วงเวลาเก็บเกี่ยว โดยการกำจัดวัชพืช ควรทำไม่น้อยกว่า 3 ครั้ง ไม่แนะนำให้ใช้สารเคมีฉีดพ่น)	รอง			กรณีไม่ถูกต้อง ต้องแจ้งให้ผู้ถูกตรวจทำการแก้ไข
	3.9 การกำจัดโรคพืชและแมลงศัตรูพืช เป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ (กำจัดโรคพืชและแมลงศัตรูเผือก โดยเลือกใช้วิธีการกำจัดตามความเหมาะสมกับโรคพืช หรือแมลงศัตรูพืช หรือใช้หลายวิธีร่วมกันก็ได้)	รอง			กรณีไม่ถูกต้อง ต้องแจ้งให้ผู้ถูกตรวจทำการแก้ไข
	3.10 การเก็บเกี่ยว เป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ (ระยะเวลาที่เหมาะสมในการเก็บเกี่ยว คือ ประมาณ 5 - 7 เดือน นับตั้งแต่วันปลูกหรือสังเกตจากใบจะค่อย ๆ เขียวมองเห็นกาบใบได้ชัดเจนขึ้นหรือสังเกตจากโคนต้นที่จะลอยเหนือดินขึ้นมาเล็กน้อย ถ้ามีน้ำขังให้ระบายน้ำในแปลงเผือกออกก่อนเก็บเกี่ยว 7 - 15 วัน) ใช้วิธีการเก็บเกี่ยวนำอุปกรณ์ชุดเผือกแทงลงไปใต้หัวเผือกแล้วดึงขึ้นมา ลอกดึงเอากาบแห้งออกให้หมด ตัดลำต้นออกพอประมาณ ตัดแยกลูกหัวเผือกออกควรชุดเผือกด้วยความระมัดระวังไม่ให้หัวเผือกมีบาดแผลบอบช้ำ	รอง			กรณีไม่ถูกต้อง ต้องแจ้งให้ผู้ถูกตรวจทำการแก้ไข
	3.11 การเก็บรักษา เป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ (หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว ควรนำเผือกไปไว้ในที่ร่มมีอากาศ ถ่ายเทได้สะดวกไม่อับลม ผึ่งให้ค่อนข้างแห้ง ไม่ให้เปียกชื้น และควรแยกเผือกมีบาดแผลไว้ต่างหากไม่ปะปนกัน)	หลัก			กรณีไม่ถูกต้อง ต้องแจ้งให้ทราบว่าเป็นไปตามข้อกำหนดและทำการตัดออกจากบัญชีสมาชิก

ลำดับ วิธีการตรวจ	รายการตรวจสอบ	ข้อกำหนด หลัก/รอง	ถูกต้อง	ไม่ ถูกต้อง	ข้อเสนอแนะ
	3.12 การบรรจุและการขนส่ง เป็นไปตาม ข้อกำหนดหรือไม่ (การบรรจุ ควรทำการคัดแยก ขนาดของเปลือกแล้วบรรจุในภาชนะที่เหมาะสม สามารถระบายอากาศได้ดี ส่วนการขนส่ง ควรมี ภาชนะใส่เปลือกที่เหมาะสม วางเรียงสลับกัน ไม่ควรขึ้นไปเหยียบบนเปลือกหรือนำเปลือกมาสูดมอง กันเป็นปริมาณมากเกินไป)	หลัก			กรณีไม่ถูกต้อง ต้องแจ้งให้ทราบว่า ไม่เป็นไปตาม ข้อกำหนดและทำการ ตัดออกจากบัญชี สมาชิก
4. 	การบรรจุหีบห่อ มีรายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์ ฉลาก หรือหีบห่อ ให้ประกอบด้วยคำว่า “เปลือก หอมบ้านหอม” และ/หรือ “Ban Mo Taro” และ/หรือ “Phueak Horn Ban Mo” ตามข้อกำหนดหรือไม่	หลัก			กรณีไม่ถูกต้อง ต้องแจ้งให้ทราบว่า ไม่เป็นไปตาม ข้อกำหนดและทำการ ตัดออกจากบัญชี สมาชิก
	มีการระบุชื่อและที่อยู่ เบอร์ติดต่อของ ผู้ผลิต/ผู้ประกอบการค้า หรือ QR - Code ตามข้อกำหนดหรือไม่ มีการบันทึกปริมาณ ของผลิตภัณฑ์ ชื่อผู้ซื้อ วันที่ และปริมาณผลิตภัณฑ์ ที่ขายตามข้อกำหนดหรือไม่	หลัก			
5. 	การผลิต การจำหน่าย มีการขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ประกอบการค้าหรือไม่	หลัก			กรณีไม่ถูกต้อง ต้องแจ้งให้ทราบว่า ไม่เป็นไปตาม ข้อกำหนดและทำการ ตัดออกจากบัญชี สมาชิก
	ผู้ประกอบการค้าที่จำหน่ายสินค้า GI รับซื้อสินค้า จากผู้ผลิตที่ขึ้นทะเบียนสมาชิกหรือไม่ (แนบเอกสารหลักฐาน)	หลัก			
6. 	การบริหารจัดการภายในกลุ่ม 6.1 มีการจัดทำบัญชีสมาชิกหรือไม่	หลัก			กรณีไม่ถูกต้อง ต้องแจ้งให้ทราบว่า ไม่เป็นไปตาม ข้อกำหนดและทำการ ตัดออกจากบัญชี สมาชิก
	6.2 มีโครงสร้างการบริหารจัดการภายในกลุ่มหรือไม่	หลัก			
	6.3 มีการลงพื้นที่สุ่มตรวจสมาชิกภายใน กลุ่มที่ใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง หรือไม่	หลัก			

สรุปผลการประเมิน ผ่าน ไม่ผ่าน พบข้อบกพร่องให้แก้ไข :

โดยให้ผู้รับการตรวจประเมินแก้ไขข้อบกพร่องให้เป็นไปตามข้อกำหนด ภายในวันที่.....

ลงชื่อ..... (.....) ผู้รับการตรวจประเมิน วันที่...../...../.....	ลงชื่อ..... (.....) ผู้รับการตรวจประเมิน วันที่...../...../.....
ลงชื่อ..... (.....) ผู้รับการตรวจประเมิน วันที่...../...../.....	ลงชื่อ..... (.....) ผู้รับการตรวจประเมิน วันที่...../...../.....
ลงชื่อ..... (.....) ผู้รับการตรวจประเมิน วันที่...../...../.....	ลงชื่อ..... (.....) ผู้รับการตรวจประเมิน วันที่...../...../.....

แบบตรวจติดตามการแก้ไข
สินค้า : เสื้อกหอมบ้านหม้อ

วันที่พิจารณาตรวจติดตาม :

ชื่อ - นามสกุล (ผู้รับการตรวจประเมิน) :

ชื่อ - นามสกุล (ผู้ตรวจประเมิน) :

<p>ตามที่ได้มีการตรวจประเมินคุณภาพสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และผู้ตรวจประเมินพบข้อบกพร่อง โดยกำหนดให้ผู้รับการตรวจประเมินแก้ไขให้ถูกต้องภายใน วันที่..... นั้น</p> <p>บัดนี้ ครบกำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว ผู้ตรวจประเมินได้ทำการตรวจติดตาม โดยมีผล ดังนี้</p> <p>☐ ผ่าน ผู้รับการตรวจประเมินได้แก้ไขข้อบกพร่องให้เป็นไปตามข้อกำหนดแล้ว</p> <p>☐ ไม่ผ่าน ผู้รับการตรวจประเมินได้แก้ไขข้อบกพร่องแล้ว แต่ยังไม่เป็นไปตามข้อกำหนด</p> <p>☐ ไม่ผ่าน ผู้รับการตรวจประเมินไม่ได้แก้ไขข้อบกพร่องตามข้อกำหนด</p>	
<p>ลงชื่อ.....</p> <p>(.....)</p> <p style="text-align: center;">ผู้รับการตรวจประเมิน</p> <p style="text-align: center;">วันที่...../...../.....</p>	<p>ลงชื่อ.....</p> <p>(.....)</p> <p style="text-align: center;">ผู้รับการตรวจประเมิน</p> <p style="text-align: center;">วันที่...../...../.....</p>
<p>ลงชื่อ.....</p> <p>(.....)</p> <p style="text-align: center;">ผู้รับการตรวจประเมิน</p> <p style="text-align: center;">วันที่...../...../.....</p>	<p>ลงชื่อ.....</p> <p>(.....)</p> <p style="text-align: center;">ผู้รับการตรวจประเมิน</p> <p style="text-align: center;">วันที่...../...../.....</p>
<p>ลงชื่อ.....</p> <p>(.....)</p> <p style="text-align: center;">ผู้รับการตรวจประเมิน</p> <p style="text-align: center;">วันที่...../...../.....</p>	<p>ลงชื่อ.....</p> <p>(.....)</p> <p style="text-align: center;">ผู้รับการตรวจประเมิน</p> <p style="text-align: center;">วันที่...../...../.....</p>

3.10 แผนการควบคุมตรวจสอบสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เปลือกหอมบ้านหมอ

แผนการควบคุมตรวจสอบสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เปลือกหอมบ้านหมอ เป็นแผนสำหรับใช้เป็นแนวทางการควบคุม ตรวจสอบติดตาม และเฝ้าระวัง ในการตรวจสอบคุณภาพสินค้าเปลือกหอมบ้านหมอ โดยจะเป็นการสรุปเป้าหมายการควบคุมตรวจสอบ ข้อกำหนดหรือเงื่อนไข มาตรการเฝ้าระวัง/มาตรการตรวจสอบติดตาม ความถี่ ผู้รับหน้าที่ตรวจสอบ วิธีการ มาตรการแก้ไข และเอกสารที่ใช้ประกอบแผนการควบคุมตรวจสอบสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เปลือกหอมบ้านหมอ

แผนควบคุมการตรวจสอบสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เปลือกหอมบ้านหมอ

เป้าหมายการควบคุมตรวจสอบ	ข้อกำหนดหรือเงื่อนไข	วิธีและเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบ					
		มาตรการเฝ้าระวัง/มาตรการตรวจสอบติดตาม	ความถี่	ผู้รับหน้าที่ตรวจสอบ	วิธีการ	มาตรการแก้ไข	เอกสารที่ใช้ประกอบ
1. พื้นที่ปลูก	ปลูกในพื้นที่จังหวัดสระบุรี ครอบคลุม 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอบ้านหมอ อำเภอตอนพุด และ อำเภอหนองโดน	ตรวจสอบพื้นที่การผลิตตามที่ระบุในคู่มือ GI และแผนที่แปลงปลูก	ทุกฤดูปลูก	คณะทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย/ บุคคลภายนอกที่ได้รับการว่าจ้างให้ตรวจรับรอง	เอกสาร ด้วยตา 	แจ้งให้ทางเกษตรกร ผู้ผลิตทราบ และตัดออก จากบัญชี ผู้ผลิตเปลือกหอมบ้านหมอ	คู่มือปฏิบัติงานสำหรับสมาชิก
2. ผลิต	2.1 เกษตรกร	ตรวจสอบการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ผลิตกับหน่วยงานที่ได้รับมอบหมาย	ทุกฤดูปลูก	คณะทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย/ บุคคลภายนอกที่ได้รับการว่าจ้างให้ตรวจรับรอง	เอกสาร ด้วยตา 	แจ้งให้ทางเกษตรกร ผู้ผลิตทราบ และตัดออก จากบัญชี ผู้ผลิตเปลือกหอมบ้านหมอ	คู่มือปฏิบัติงานสำหรับสมาชิก
	2.2 ผู้ประกอบการค้า	ตรวจสอบการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ผลิตกับหน่วยงานที่ได้รับมอบหมาย	ปีละครั้ง	คณะทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย/ บุคคลภายนอกที่ได้รับการว่าจ้างให้ตรวจรับรอง	เอกสาร ด้วยตา 	แจ้งให้ทางเกษตรกร ผู้ผลิตทราบ และตัดออก จากบัญชี ผู้ผลิตเปลือกหอมบ้านหมอ	คู่มือปฏิบัติงานสำหรับสมาชิก
3. กระบวนการผลิต	3.1 การเตรียมต้นพันธุ์	<ul style="list-style-type: none"> - ตรวจสอบพันธุ์ของเปลือกหอมที่นำมาปลูกตามที่ระบุในคู่มือ GI - ตรวจสอบการคัดหน่อพันธุ์ที่มีคุณภาพตามที่ระบบในคู่มือ GI - ตรวจสอบการเตรียมต้นพันธุ์หรือหน่อพันธุ์ ในแปลงตามที่ระบุในคู่มือ GI 	ทุกฤดูปลูก	คณะทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย/ บุคคลภายนอกที่ได้รับการว่าจ้างให้ตรวจรับรอง	เอกสาร ด้วยตา 	แจ้งให้ทางเกษตรกร ผู้ผลิตทราบ และตัดออก จากบัญชี ผู้ผลิตเปลือกหอมบ้านหมอ	คู่มือปฏิบัติงานสำหรับสมาชิก

เป้าหมายการควบคุมตรวจสอบ	ข้อกำหนดหรือเงื่อนไข	วิธีและเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบ					
		มาตรการเฝ้าระวัง/มาตรการตรวจสอบติดตาม	ความถี่	ผู้รับหน้าที่ตรวจสอบ	วิธีการ	มาตรการแก้ไข	เอกสารที่ใช้ประกอบ
3. กระบวนการผลิต (ต่อ)	3.2 การเตรียมดิน	ตรวจสอบการไถ การตากดิน และการปรับปรุงดินตามที่ระบุในคู่มือ GI	ทุกฤดูปลูก	คณะทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย/บุคคลภายนอกที่ได้รับการว่าจ้างให้ตรวจรับรอง	เอกสาร ด้วยตา 	แจ้งให้ทางเกษตรกร ผู้ผลิตทราบ และตัดออกจากบัญชีผู้ผลิตเหือกหอมบ้านหมอ	คู่มือปฏิบัติงานสำหรับสมาชิก
	3.3 การเตรียมแปลงปลูก	ตรวจสอบการเตรียมแปลงปลูกทั้งแบบยกร่องหรือพื้นที่ราบตามที่ระบุในคู่มือ GI	ทุกฤดูปลูก	คณะทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย/บุคคลภายนอกที่ได้รับการว่าจ้างให้ตรวจรับรอง	เอกสาร ด้วยตา 	แจ้งให้ทางเกษตรกร ผู้ผลิตทราบ และตัดออกจากบัญชีผู้ผลิตเหือกหอมบ้านหมอ	คู่มือปฏิบัติงานสำหรับสมาชิก
	3.4 การปลูก	ตรวจสอบฤดูกาลปลูกและปริมาณน้ำตามที่ระบุในคู่มือ GI	ทุกฤดูปลูก	คณะทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย/บุคคลภายนอกที่ได้รับการว่าจ้างให้ตรวจรับรอง	เอกสาร ด้วยตา 	แจ้งให้ทางเกษตรกร ผู้ผลิตทราบ และตัดออกจากบัญชีผู้ผลิตเหือกหอมบ้านหมอ	คู่มือปฏิบัติงานสำหรับสมาชิก
	3.5 การให้น้ำ	ตรวจสอบระดับน้ำตามที่ระบุในคู่มือ GI	ทุกฤดูปลูก	คณะทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย/บุคคลภายนอกที่ได้รับการว่าจ้างให้ตรวจรับรอง	เอกสาร ด้วยตา 	แจ้งให้ทางเกษตรกร ผู้ผลิตทราบ และตัดออกจากบัญชีผู้ผลิตเหือกหอมบ้านหมอ	คู่มือปฏิบัติงานสำหรับสมาชิก
	3.6 การดูแลรักษา	- ตรวจสอบการพูนดินหรือแหงโปะของเหือกตามที่ระบุในคู่มือ GI - ตรวจสอบการตัดแต่งหน่อ ตามที่ระบุในคู่มือ GI	ทุกฤดูปลูก	คณะทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย/บุคคลภายนอกที่ได้รับการว่าจ้างให้ตรวจรับรอง	เอกสาร ด้วยตา 	แจ้งให้ทางเกษตรกร ผู้ผลิตทราบ และตัดออกจากบัญชีผู้ผลิตเหือกหอมบ้านหมอ	คู่มือปฏิบัติงานสำหรับสมาชิก

เป้าหมายการควบคุมตรวจสอบ	ข้อกำหนดหรือเงื่อนไข	วิธีและเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบ					
		มาตรการเฝ้าระวัง/มาตรการตรวจสอบติดตาม	ความถี่	ผู้รับหน้าที่ตรวจสอบ	วิธีการ	มาตรการแก้ไข	เอกสารที่ใช้ประกอบ
3. กระบวนการผลิต (ต่อ)	3.7 การใส่ปุ๋ย	- ตรวจสอบการใส่ปุ๋ยตามที่ระบุในคู่มือ GI	ทุกฤดูปลูก	คณะทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย/ บุคคลภายนอกที่ได้รับการว่าจ้างให้ตรวจรับรอง	เอกสาร ด้วยตา 	แจ้งให้ทางเกษตรกรผู้ผลิตทราบและตัดออกจากบัญชีผู้ผลิตเหือกหอมบ้านหมอ	คู่มือปฏิบัติงานสำหรับสมาชิก
	3.8 การกำจัดวัชพืช	ตรวจสอบการกำจัดวัชพืชอย่างสม่ำเสมอตามที่ระบุในคู่มือ GI	ทุกฤดูปลูก	คณะทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย/ บุคคลภายนอกที่ได้รับการว่าจ้างให้ตรวจรับรอง	เอกสาร ด้วยตา 	แจ้งให้ทางเกษตรกรผู้ผลิตทราบและตัดออกจากบัญชีผู้ผลิตเหือกหอมบ้านหมอ	คู่มือปฏิบัติงานสำหรับสมาชิก
	3.9 การกำจัดโรคพืชและแมลงศัตรูพืช	ตรวจสอบการกำจัดโรคพืชและแมลงศัตรูพืชเหือกตามที่ระบุในคู่มือ GI	ทุกฤดูปลูก	คณะทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย/ บุคคลภายนอกที่ได้รับการว่าจ้างให้ตรวจรับรอง	เอกสาร ด้วยตา 	แจ้งให้ทางเกษตรกรผู้ผลิตทราบและตัดออกจากบัญชีผู้ผลิตเหือกหอมบ้านหมอ	คู่มือปฏิบัติงานสำหรับสมาชิก
	3.10 การเก็บเกี่ยว	- ตรวจสอบระยะเวลาที่เหมาะสมในการเก็บเกี่ยว ตามที่ระบุในคู่มือ GI - ตรวจสอบวิธีการเก็บเกี่ยว ตามที่ระบุในคู่มือ GI	ทุกฤดูปลูก	คณะทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย/ บุคคลภายนอกที่ได้รับการว่าจ้างให้ตรวจรับรอง	เอกสาร ด้วยตา 	แจ้งให้ทางเกษตรกรผู้ผลิตทราบและตัดออกจากบัญชีผู้ผลิตเหือกหอมบ้านหมอ	คู่มือปฏิบัติงานสำหรับสมาชิก
	3.11 การเก็บรักษา	- ตรวจสอบการเก็บรักษา ตามที่ระบุในคู่มือ GI	ทุกฤดูปลูก	คณะทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย/ บุคคลภายนอกที่ได้รับการว่าจ้างให้ตรวจรับรอง	เอกสาร ด้วยตา 	แจ้งให้ทางเกษตรกรผู้ผลิตทราบและตัดออกจากบัญชีผู้ผลิตเหือกหอมบ้านหมอ	คู่มือปฏิบัติงานสำหรับสมาชิก

เป้าหมายการควบคุมตรวจสอบ	ข้อกำหนดหรือเงื่อนไข	วิธีและเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบ					
		มาตรการเฝ้าระวัง/มาตรการตรวจสอบติดตาม	ความถี่	ผู้รับหน้าที่ตรวจสอบ	วิธีการ	มาตรการแก้ไข	เอกสารที่ใช้ประกอบ
3. กระบวนการผลิต (ต่อ)	3.12 การบรรจุและการขนส่ง	- ตรวจสอบการบรรจุตามที่ระบุในคู่มือ GI - ตรวจสอบการขนส่งตามที่ระบุในคู่มือ GI	ทุกฤดูปลูก	คณะทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย/บุคคลภายนอกที่ได้รับการว่าจ้างให้ตรวจรับรอง	เอกสาร ด้วยตา 	แจ้งให้ทางเกษตรกรผู้ผลิตทราบและตัดออกจากบัญชีผู้ผลิตเผือกหอมบ้านหอม	คู่มือปฏิบัติงานสำหรับสมาชิก
4. คุณภาพสินค้า	การบรรจุหีบห่อ	- ตรวจสอบรายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์ ฉลาก หรือหีบห่อ ให้ประกอบด้วยคำว่า “เผือกหอมบ้านหอม” และ/หรือ “Ban Mo Taro” และ/หรือ “Phueak Horn Ban Mo” ตามที่ระบุในคู่มือ GI - ตรวจสอบการระบุชื่อและที่อยู่ เบอร์ติดต่อของผู้ผลิต/ผู้ประกอบการค้า หรือ QR - Code ตามที่ระบุในคู่มือ GI - ตรวจสอบการบันทึกปริมาณของผลิตภัณฑ์ ชื่อผู้ซื้อ วันที่ และปริมาณ ผลิตภัณฑ์ที่ขาย ตามที่ระบุในคู่มือ GI	อย่างน้อยปีละครั้ง หรือกรณีที่มีการร้องเรียน	คณะทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย/บุคคลภายนอกที่ได้รับการว่าจ้างให้ตรวจรับรอง	เอกสาร ด้วยตา 	แจ้งให้ทางเกษตรกรผู้ผลิตทราบและตัดออกจากบัญชีผู้ผลิตเผือกหอมบ้านหอม	คู่มือปฏิบัติงานสำหรับสมาชิก

เป้าหมายการควบคุมตรวจสอบ	ข้อกำหนดหรือเงื่อนไข	วิธีและเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบ					
		มาตรการเฝ้าระวัง/มาตรการตรวจสอบติดตาม	ความถี่	ผู้รับหน้าที่ตรวจสอบ	วิธีการ	มาตรการแก้ไข	เอกสารที่ใช้ประกอบ
5. การตรวจสอบคุณภาพ	ผลิตภัณฑ์เผือกหอมบ้านหมอ	<p>ตรวจสอบผลิตภัณฑ์เผือกหอมบ้านหมอที่จำหน่าย - ลักษณะทางกายภาพตามที่ระบุในคู่มือ GI</p> <p>(1) รูปทรงเผือกหอมหัวขนาดใหญ่ ทรงกระบอก เรียวยาว คล้ายหัวปลี เมื่อแก่จัด ผิวเปลือกมีสีน้ำตาลแดงเข้ม</p> <p>(2) เนื้อเผือกมีสีขาวอมม่วงอ่อน มีเส้นใยสีม่วง มีแป้งมาก เมื่อผ่านความร้อน เนื้อจะร่วนซุย</p> <p>(3) กลิ่นเผือกเมื่อผ่านความร้อนจะมีกลิ่นหอมมาก เป็นเอกลักษณ์</p> <p>(4) รสชาติเผือกหอมมัน</p>	อย่างน้อยปีละครั้งหรือกรณีที่มีการร้องเรียน	คณะทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย/บุคคลภายนอกที่ได้รับการว่าจ้างให้ตรวจรับรอง	<p>เอกสาร </p> <p>ด้วยตา </p> <p>ทดสอบ </p>	แจ้งให้ทางเกษตรกร ผู้ผลิตทราบ และตัดออกจากบัญชีผู้ผลิตเผือกหอมบ้านหมอ	คู่มือปฏิบัติงานสำหรับสมาชิก

ภาคผนวก

ต้นทุนการผลิตเผือกหอม/ไร่

ปริมาณการผลิตเกษตรกรในอำเภอบ้านหมอ จะทำการปลูกเผือกสลับกับการทำนา โดยมีเกษตรกรปลูกเผือกประมาณ 220 ครัวเรือน พื้นที่ปลูกเผือกรวมประมาณ 3,240 ไร่ ผลผลิตรวมประมาณ 11,340 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 3.5 ตันต่อไร่ ปริมาณผลผลิตจะมีมากในช่วง มีนาคม – เมษายน เนื่องจากเกษตรกรนิยมปลูกเผือกในช่วงเดือน ตุลาคม – พฤศจิกายน เพราะถ้าปลูกเผือกในช่วงฤดูฝน จะทำให้เผือกเป็นโรคได้ง่าย หากแปลงเผือกติดโรคแล้ว อาจทำให้เน่าเผือกล้มได้ เกษตรกรจึงหลีกเลี่ยงการปลูกในฤดูฝนเผือกมีอายุการเก็บเกี่ยว นับจากวันปลูกจนถึงวันเก็บเกี่ยวประมาณ 6 - 7 เดือน

ต้นทุนการผลิตเผือกหอม/ไร่

1. การเพาะลูกเผือก	
- ค่าพันธุ์ (ลูกเผือก) 600 กก./ไร่ (4 บาท/กก.)	9,000 บาท
- ขี้เถ้าแกลบ	100 บาท
- ฟางข้าวคลุมแปลงเพาะลูกเผือก	50 บาท
- ค่าคิดเผือก	300 บาท
2. การปลูกและดูแลรักษา (แปลงใหญ่)	
- ค่าไถตะ	400 บาท
- ค่าจักรร่อน	400 บาท
- ค่าจ้างถอนและปลูก	1,500 บาท
- ค่าปุ๋ย	2,400 บาท
- ใส่น้ำครั้งที่ 1 เมื่อเผือกอายุ 1 เดือน สูตร 16-20-0 อัตรา 208 กก./ไร่	3,690 บาท
- ใส่น้ำครั้งที่ 2 เมื่อเผือกอายุ 2 เดือน สูตร 13-13-21 อัตรา 160 กก./ไร่	4,560 บาท
- ใส่น้ำครั้งที่ 3 เมื่อเผือกอายุ 4 เดือน สูตร 13-13-21 อัตรา 160 กก./ไร่	4,980 บาท
- ค่าแรงใส่น้ำกระสอบละ ๖๐ บาท (15 กระสอบ/ไร่)	900 บาท
- ค่าแรงฉีดยา๒๔ ครั้ง/ไร่	1,440 บาท
- ค่าฮอร์โมน	1,200 บาท
- ค่าสารป้องกันกำจัดแมลง	1,000 บาท
- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงสูบน้ำใส่ร่องเผือก	4,500 บาท
- ค่าทำรูน	3,900 บาท
- ค่าเก็บเกี่ยว	4,500 บาท
- ค่าขนส่ง	700 บาท
- ค่าคัตขนาด	350 บาท
- ค่าเช่าพื้นที่	3,000 บาท

รวมต้นทุนต่อไร่ 48.870 บาท

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหมอ

กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการผลิต สำนักงานเกษตรจังหวัดสระบุรี โดย นายอนุวัฒน์ คงสว่าง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ วันที่ 22 พฤษภาคม 2565

แหล่งที่มาของข้อมูล : <https://saraburi.doe.go.th/palit/?p=2544>

1) ราคาขายพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ผีอก

ตารางที่ 3 ราคาขายพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ผีอก

ชนิดพืช	จำนวน (ครัวเรือน)	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	ผลผลิต		ราคาขาย (บาท/กก.)
			รวม (ตัน)	เฉลี่ย (กก./ไร่)	
1. ข้าวนาปี	4,082	97,554	-	-	-
2. ข้าวนาปรัง	7,702	167,990	84,293	694	7.02 บาท (ความชื้น 25 %)
3. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	10,296	173,433	175,906	1,085	6.23 บาท (ความชื้น 30 %)
4. อ้อยโรงงาน	1,130	82,507	631,745	8,564	1.05 บาท (ความหวาน 10 cc)
5. มันสำปะหลัง	2,296	57,307	167,996	3,790	2.66 บาท
6. ผีอก	168	4,522	9,995	3,500	ขนาดกลาง (500 - 700 กรัม) 17 บาท ขนาดใหญ่ (750 - 1,490 กรัม) 35 บาท

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดสระบุรี ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2565

2. ผีอก สินค้าเด่น/สินค้า GI

ผีอกหอมบ้านหมอ (Banmor Taro) : เป็นผีอกหอมชนิดหัวใหญ่ ปลูกด้วยสายพันธุ์ผีอกหอม เชียงใหม่ เนื้อผีอกมีสีขาวอมม่วงอ่อน มีเส้นใยสีม่วงกระจายทั่วผล เมื่อผ่านความร้อนเนื้อผีอกจะมีลักษณะ ร่วนซุยและมีกลิ่นหอมพิเศษเฉพาะตัวที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตามพื้นที่ปลูกเป็นของตนเอง ราคาขายกิโลกรัมละ 30 - 35 บาท ขณะที่ผีอกที่อื่นราคา กิโลกรัมละ 26 - 28 บาท ปัจจุบันมีเกษตรกรผู้ปลูกผีอกหอมบ้านหมอ จำนวน 418 ราย พื้นที่ปลูก 4,522 ไร่ ในพื้นที่อำเภอบ้านหมอ อำเภอนองโตน และอำเภอดอนพุด มีกลุ่มแปลงใหญ่ผีอกหอม ตำบลหรรเทพ อำเภอบ้านหมอ จำนวน 1 แปลง เกษตรกร 194 ราย พื้นที่ 1,933 ไร่ (ที่มา : สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระบุรี ข้อมูล ณ วันที่ 30 เมษายน 2565)

3. ผีอก ลินค้ำ OTOP 10 อันดับแรกของจ้งหวัด (ข้อมูล ณ วันที่ 30 เมษายน 2565)

ตารางที่ 4 ผีอก ลินค้ำ OTOP 10 อันดับแรกของจ้งหวัด

ลินค้ำ	กลุ่มเกษตรกรที่ผลิต	แหล่งรับซื้อวัตถุดิบ	แหล่งจำหน่ายผลผลิต
1. ผีอกทอดกรอบ	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรแปรรูปผีอกหอม	เกษตรกรผู้ปลูกผีอกหอม โคกใหญ่หระเทพ พื้นที่ อ.บ้านหมอ	ตลาดหัวปลี/สวนริมเขา /Online
2. กระจายผงสำเร็จรูป	วิสาหกิจชุมชนภูริธาราพรรณ	เกษตรกรผู้ปลูกกระจาย พื้นที่ อ.พระพุทธรบาท	ตลาดหัวปลี/ที่ทำการกลุ่ม /Online
3. ฟ้ำทะเลลายโจร (ตาก แห้ง)	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรพุดแค	เกษตรกร พื้นที่ อ.เฉลิมพระเกียรติ	ตลาดหัวปลี/Online
4. แคปหมู	ฮ้านธิดาดอย	บริษัท เบทาโกร บางเลน จ.นครปฐม	ห้างสรรพสินค้า/ตลาดหัวปลี /Online
5. น้ำพริกป่าคุณ	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรป่ายางหมู 3 ตำบล บ้านลำ	เกษตรกร พื้นที่ อ.วิหารแดง	ตลาดหัวปลี/ที่ทำการกลุ่ม /ตลาดประชารัฐฯ หน้าที่ว่าการ อ.เมืองสระบุรี/Online
6. คุกกี้ธัญพืช (กระเจียบ,วอเตอร์เครส, ธัญพืช,เนยสด)	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรพุดแค	เกษตรกร พื้นที่ อ.เฉลิมพระเกียรติ	ตลาดหัวปลี/Online
7. คุกกี้ผักหวาน	วิสาหกิจ กลุ่มอาชีพเทศบาล ตำบลบ้านหมอ	เกษตรกรผู้ปลูกผักหวานป่า พื้นที่ ต.สร้างโคก อ.บ้านหมอ	ตลาดหัวปลี/ที่ทำการกลุ่ม /Online
8. ร้งไหมประดิษฐ์	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มร้งไหม ประดิษฐ์	-	ที่ทำการกลุ่ม Online
9. ทองม้วนผักหวาน	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสตรีบ้าน บ่อพระอินทร์	เกษตรกรผู้ปลูกผักหวานป่า พื้นที่ ต.สร้างโคก อ.บ้านหมอ	ที่ทำการกลุ่ม/ตลาดประชารัฐฯ หน้าที่ว่าการ อ.เมืองสระบุรี
10. ปลาตุกแดดเดียว	กลุ่มอาชีพบ้านโพนกโก	กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ อ.หนองโดน	ทำการกลุ่ม/ตลาดประชารัฐฯ หน้าที่ว่าการ อ.หนองโดน

4. ปริมาณผลผลิต (ตัน) จังหวัดสระบุรี สีนค้ำ เผือกหอมบ้านหมอ ปี 2566

ตารางที่ 5 ปริมาณผลผลิต (ตัน) จังหวัดสระบุรี สีนค้ำ เผือกหอมบ้านหมอ ปี 2566

จังหวัด	ผลผลิต (ตัน)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
สระบุรี	11,904.00	2,599.00	4,580.22
บ้านหมอ	11,904.00	2,599.00	4,580.22
โคกใหญ่	2,565.00	550.00	4,663.64
ตลาดน้อย	4,072.00	951.00	4,281.81
บ้านหมอ	1,150.00	274.00	4,996.36
หรรเทพ	4,117.00	2,599.00	4,580.22
รวม	11,904.00	2,599.00	4,580.22

ที่มา : ระบบปฏิบัติการผลิตสินค้ำเกษตรรายเดือนระดับจังหวัด ข้อมูล ณ เดือนพฤศจิกายน 2566

5. ปริมาณผลผลิต (ตัน) จังหวัดสระบุรี สีนค้ำ เผือก ปี 2566

ตารางที่ 6 ปริมาณผลผลิต (ตัน) จังหวัดสระบุรี สีนค้ำ เผือก ปี 2566

จังหวัด	ผลผลิต (ตัน)	พื้นที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิตต่อไร่ (กก.)
สระบุรี	165.00	40.00	4,125
หนองโดน	165.00	40.00	4,125
ดอนทอง	165.00	40.00	4,125
รวม	165.00	40.00	4,125

ที่มา : ระบบปฏิบัติการผลิตสินค้ำเกษตรรายเดือนระดับจังหวัด ข้อมูล ณ เดือนพฤศจิกายน 2566

6. ประโยชน์ของเผือก

ส่วนประกอบของส่วนต่างๆ ของเผือก มี ดังนี้

1) หัวเผือก หัวเผือกประกอบด้วยแป้งมากมาย เนื้อละเอียด องค์ประกอบของหัวเผือกโดยประมาณ ได้แก่ ความชื้นร้อยละ 63 - 85 คาร์โบไฮเดรตร้อยละ 13 - 29 โปรตีนร้อยละ 1.4 - 3.0 ไขมันร้อยละ 0.16-0.36 เส้นใยร้อยละ 0.60 - 1.18 เถ้าร้อยละ 0.6 - 1.3 มีวิตามินซีมากประมาณ 7 - 9 มิลลิกรัม/1000 กรัม ของส่วนที่กินได้ ไทอามีน ประมาณ 0.8 มิลลิกรัม ไบโอฟลาวิน 0.04 มิลลิกรัม ไนอาซิน 0.9 มิลลิกรัม เม็ดแป้งมีขนาดเล็กมาก ประกอบด้วย 2 ประเภท คือ 1) มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1 - 1.5 ไมครอน 2) มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 3 - 4 ไมครอน ด้วยเหตุนี้แป้งเผือกจึงย่อยง่าย แต่ไม่เหมาะที่จะใช้ในด้านอุตสาหกรรมแป้ง

แปลงเผือกขนาดใหญ่ ปลูกเพื่อส่งขายต่างประเทศ

2) ใบและยอดเผือก ทั้งใบและยอดใช้เป็นผักได้ มีวิตามินเอ และวิตามินซีสูง ใบใบมีวิตามินเอ 20,885 ไอ.ยู. (IU) ต่อ 100 กรัม ของส่วนที่กินได้ มีวิตามินซี 142 มิลลิกรัม/100 กรัม ในยอดมีวิตามินเอ 335 ไอ.ยู. ต่อ 100 กรัม มีวิตามินซี 8 มิลลิกรัม/100 กรัม

การขนส่งหัวเผือกสู่ตลาด

เนื้อเผือกมีสีต่าง ๆ กันตามชนิด เนื้อเหนียวกว่ามันเทศ ส่วนใหญ่ใช้เป็นอาหารที่สำคัญของประชากรในหลายประเทศ เช่น ต้ม เผือก อบ ทอด ตากแห้ง ทำขนมรับประทาน นอกจากนี้บางแห่งทำเป็นแป้ง เพื่อทำขนมปัง อาหารทารก เครื่องดื่ม ขนม ใช้เป็นอาหาร เพื่อป้องกันโรคแพ้ง่ายในทารก และใช้แทนธัญพืชในการรักษาโรคเกี่ยวกับกระเพาะ ลำไส้ ใบอ่อน ก้านใบใช้รับประทานได้ บางประเทศใช้ใบอ่อน และก้านใบเผือกประกอบเป็นอาหารได้หลายอย่าง

แหล่งอ้างอิง

1. ข้อมูลเกี่ยวกับเฟือกหอม
 - การปลูกเฟือก เรียบเรียง : มาลินี พิทักษ์ สมศรี บุญเรือง รังสิมันต์ สัมฤทธิ์. กลุ่มพีชไร่ กองส่งเสริมพีชไร่นา กรมส่งเสริมการเกษตร. จัดทำเอกสารอิเล็กทรอนิกส์โดย : สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 - เฟือกหอม พีชหลังนา สร้างรายได้งามของคนบ้านหมอ สระบุรี
<http://www.vigotech.in.th/index.php?lay=show&ac=article&ld=5398262028Ntype=8>
2. ประโยชน์ของเฟือก
 - หัวข้อ “เฟือก” สารานุกรมสำหรับเยาวชน เล่มที่ 5
<https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=5&chap=5&page=t5-5-infodetail04.html>
3. ต้นทุนการผลิตเฟือกหอม/ไร่
 - <https://saraburi.doae.go.th/palit/?p=2544>
4. ราคาขายพีชเศรษฐกิจที่สำคัญ เฟือก สำนักงานเกษตรจังหวัดสระบุรี ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2565
 - <https://www.opsmoac.go.th/saraburi-dwl-files-442791791900>
5. เฟือก สินค้าเด่น/สินค้า GI สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระบุรี ข้อมูล ณ วันที่ 30 เมษายน 2565
 - <https://www.opsmoac.go.th/saraburi-dwl-files-442791791900>
6. เฟือก สินค้า OTOP 10 อันดับแรกของจังหวัด สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระบุรี ข้อมูล ณ วันที่ 30 เมษายน 2565
 - <https://www.opsmoac.go.th/saraburi-dwl-files-442791791900>
7. ปริมาณผลผลิต (ตัน) จังหวัดสระบุรี สินค้า เฟือกหอมบ้านหมอ ปี 2566
 - ระบบปฏิทินการผลิตสินค้าเกษตรรายเดือนระดับจังหวัด ข้อมูล ณ เดือนพฤศจิกายน 2566
8. ปริมาณผลผลิต (ตัน) จังหวัดสระบุรี สินค้า เฟือก ปี 2566
 - ระบบปฏิทินการผลิตสินค้าเกษตรรายเดือนระดับจังหวัด ข้อมูล ณ เดือนพฤศจิกายน 2566
9. สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ “เฟือกหอมบ้านหมอ”
 - เอกสารระบบควบคุมภายใน คู่มือปฏิบัติงาน และแผนการควบคุมสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ “เฟือกหอมบ้านหมอ” โดย คณะกรรมการและคณะทำงานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) “สินค้าเฟือกหอมบ้านหมอ”

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายสุขุมวิท

สุขพันธุ์ถาวร

เกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระบุรี

ผู้จัดทำ/รวบรวมข้อมูล (กลุ่มสารสนเทศการเกษตร สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระบุรี)

นางสาวนันทกา

แสงจันทร์

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

นางสาวทิพย์วรรณ

นันทใจยะ

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

นางสาววิจิตรา

ยืนมั่น

เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล

ออกแบบหน้าปก/รูปเล่ม

นางสาววิจิตรา

ยืนมั่น

เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล

ดาวน์โหลดเอกสารข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาการเกษตรรายสินค้า
ของจังหวัดสระบุรี เรื่อง “เผือกหอม”

<https://shorturl.asia/g1GO3>

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสระบุรี
ศูนย์ราชการจังหวัดสระบุรี ชั้น 2 (ฝั่งทางรถไฟ)
เลขที่ 123 ตำบลตะกุด อำเภอเมืองสระบุรี
จังหวัดสระบุรี 18000
โทรศัพท์ 0 3634 0740 โทรสาร 0 3634 0741
E-mail : saraban_sri@opsmoac.go.th

ดาวน์โหลดเอกสารข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาการเกษตรรายสินค้า
ของจังหวัดสระบุรี เรื่อง "เผือกหอม"